שמעתא עמיקתא

גליון של"ח – פרשת משפטים – שקלים – שובבי"ם – תשע"ח – קחילת חניכי הישיבות, רמות ב'

הלכות מצויות באיסור יחוד

איסור יחוד

אסור להתייחד עם ערוה, משום שדבר זה גורם מכשול עברה. [שו"ע (אה"ע סי' כב סע' א)].

מה"ת או מדרבנן

י"א שאיסור יחוד הוא מהתורה. [רמב"ן (שרש ג ד"ה ומה שדקדק), רש"י (שבת יג. ד"ה מה אשת), תוס' (שבת יג. ד"ה מה), חינוך (מצוה קפח) וטור (אה"ע סי' כב)]. וי"א שהוא מדרבנן. [כן משמע מהרמב"ם (אס"ב פכ"ב ה"ב). וכ"כ בדעתו התרוה"ד (סי' רמב). וכן משמע מהשו"ע (שם סע' א). וכן דעת הקשו"ע (כלל קמב אות א). ומנורת המאור (נר א כלל ב ח"ג סי' כ אות ב)]. ולמעשה יש לנקוט כדעת רוב הפוסקים שהוא מה"ת. [חכ"א (כלל קכו אות א), ערוה"ש (אות ב) ושבט הלוי (ח"ה סי' רא)].

שתי נשים ואיש אחד

איסור יחוד של יותר משתים, כגון שתי נשים ואיש אחד, נח' הפוסקים מהו חומרתו, י"א שהוא מה"ת. [כן משמע במאירי (קידושין פ: ד"ה אמר המאירי) והי"ש (קדושין פ"ב פתיחה לסי' כ)]. וי"א שהוא מדרבנן. וכן עיקר. [דעת השואל בתשובת הרשב"א (ח"א סי' תקפז). ועי' ברשב"א (שם) דשתיק ליה בזה לשואל ומשמע שמודה ליה. שו"ר שכ"כ הערך שי' (אה"ע סי' כב על סע' ה ד"ה וכן לא תתייחד). וכן נקט בחו"י (סי' עג ד"ה ועוד, הובאו דבריו בפת"ש אה"ע סי' כב). וכן הכריע בדבר הלכה (סי' א אות ח ועי' בהוספות סי' י)].

חייבי לאוין או עשה

י"א שאיסור יחוד הינו מה"ת דוקא באיסור דעריות. [כן משמע מלשון הש"ס והרמב"ם (אסו"ב פכ"ב ה"ב) וכן היא דעת הטור (רסי' כב) והשואל ברשב"א (ח"א סי' תקפז ד"ה תשובה). וכן מצדד בפת"ש (ס"ק א). וכן נקט התורת חאפץ (אה"ע סי' יב אתיות ו וט)]. וי"א שאפי' בחייבי לאוין אסור מה"ת. [פרישה (אות א), ב"ש (ס"ק א), ערוה"ש (אות ב) וחזו"א (אה"ע סי' לד ס"ק ו). ועי' במנ"ח (מצוה קפח אות ג) שכתי' שלדעת הפרישה אפשר שגם חייבי עשה אסורים מדא'. ועי"ש שתמה עליו. ועי' בחק"ל (אה"ע סי' יח) ובתורת חסד (אה"ע סי' יב)].

פנויה

ייחוד עם פנויה הוא מדרבנן. [שו"ע (סע' ב)]. ומ"מ אם היא איננה טהורה אסור מה"ת כי הנדה דינה כשאר העריות. [ריב"ש (סי' תכה) וחק"ל (אה"ע סי' יז). ועי' בצי"א (ח"ו סי' מ פ"ח אות ו) ובמכתבי הח"ח (מכתב טו)]. וכל שהגיעו לפירקן הם בחזקת נדות. [מ"ב (סי' עה ס"ק יז). ועי' בשו"ע (יו"ד סי' קצ סע' ב) שמבואר שמי"ב שנים בכלל הגיעו לפירקן הן. ובאג"מ (או"ח ח"א סי' כו) מבואר דמ"מ יש להחמיר מגיל י"א].

במקום שמענישים על אונס

איסור יחוד הוא אף במקומות שמענישים על אונס. [עי' בדרישה (שם) שכתי' דלפי הראב"ד הובא ברמ"א (סע' ב) מבואר דחיי' לפיתוי ולא לאונס (אבל לדעת החולקים על הראב"ד מוכח דס"ל דחיי' לאונס). ודעת החו"י (סי' עג) דחיי' לפיתוי ולאונס. וכן דעת בעל הקהלות יעקב (שם). אולם הכרעת הבינ"א (שם) דחיי' לפיתוי ולא לאונס. וכן פסק האג"מ (אע"ה ח"ד סי' סה אות יט) וכן נר' דעת הגרישו"א זצ"ל (תורת היולדת פי"ד הגה ד)].

שיעור יחוד

איסור יחוד הוא כשיעור טומאה. [עי' בסוטה (ד.), באמרי אש (אה"ע סי' קז) ובפוסקים שבסמוך]. והוא כחמש דקות. [עי' במנח"י (ח"ח סי' צד וסי' צו) שיש לקבוע שהוא חמש דק'. ועי' עוד באג"מ (אה"ע ח"ד סי' סה אות כב), בזית רענן (אה"ע סי' א), בדבר הלכה (סי' טו אות ב), בשבט הלוי (ח"ג סי' קפב) ובתורת היחוד (פ"א הגה כג) בשם הגרישו"א זצ"ל].

שוהה פחות משיעור איסור

יחוד במקום שאי אפשר לשהות כשיעור טומאה אין בו איסור כלל. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' סה אות טז) והגרשז"א זצ"ל (הסכמה לספר דבר הלכה). ועי בקובץ תשובות (ח"ג סי' קפז)]. אולם במקום שיכולים לשהות שם כשיעור, אסור אף כשדעתם שלא לשהות. [מהרי"ל דיסקין (קו"א אות רו). וכתב הגרשז"א זצ"ל (הסכמה לספר דבר הלכה) דבכה"ג איסור תורה נמי איכא. ועי' באמרי אש (סי' קז)]. ומ"מ אף כשאין איסור יש להזהר בדבר במקום שהדבר מעורר חשד של הרואים. [אג"מ (שם)].

ספק באיסור יחוד

ספק איסור יחוד (כגון שאינו יודע אם היא בגיל האסור להתייחד עמה או במקום מח' שקולה בפוסקים), ביחוד מה"ת ספקו לחומרא ובדרבנן ספקו לקולא. [בעל הפלאה (נתיבות לשבת סי' כב אות טו). וכן יוצא מדברי מלכיאל (ח"ד רי"ס קב), ערך שי (שם ד"ה הג"ה), אג"מ (אה"ע סי' סה אות יב ואה"ע ח"ד סי' סג אות ג ד"ה ועיין בקצור) ודבר הלכה (סי' טו אות א). דלא כהשבט הלוי (ח"ה רי"ס רא ורי"ס רה). ועי' בתוס' הרא"ש (קדושין פא: ד"ה אסור להתייחד). ועי' עוד מש"כ בשמעתא עמיקתא - גליון ר"ו].

המותרים והאסורים ביחוד

יוצאי חלציו

אם עם בנה ואב עם בתו

אם עם בנה וכן אב עם בתו מותרים להתייחד ולדור בקביעות בלבדם. [שו"ע (סע' א) וח"מ (ס"ק א)].

עם בתו נשואה

אף אם בתו נשואה מותר להתייחד אפי' בקביעות. [מל"מ (סוטה פ"א ה"ג) וזית רענן (אה"ע סי' א)].

נכדים וניינים

מותר לאישה להתייחד ולדור עם בן בנה, או בן בתה. וכן הדין באיש עם בת בתו או בת בנו. וכן שאר דורות למטה. [ב"ח (סי' כב אות א וסי' כא) ופת"ש (ס"ק ב וסי' כא ס"ק ה)].

בן חורג

בנים חורגים (שהגיעו לגיל יחוד) אסורים ביחוד עם הוריהם החורגים, אף אם גדלו אצלם מקטנותם. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' סד) ודבר הלכה (סי' ז אות כ) בשם החזו"א, מנח"י (ח"ט סי' קמ) ושבט הלוי (ח"ה סי' רה)]. ואף אם הבנים לא יודעים שהם חורגים. [דבר הלכה (סי' ז אות כ) בשם החזו"א]. ומ"מ יש מי שאומר שאם גידלו אותם וגרים יחד ונמצאים בבית תדיר עמו ועם אשתו, אם נזדמן איזה זמן קצר שלא היתה אשתו ונשאר הוא לבדו עם הבת החורגת אין לאסור, וכן הדין אם היא נשארה זמן קצר עם הבן החורג. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי סד אות ב)].

אב ובן שהתגיירו

גר או גיורת מותרים ביחוד עם הוריהם או עם בנם ובתם. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' סד ד"ה אות א) כיון דהא דליכא תקיפת יצר לאמו ובתו הוא ענין טבעי. וכן פסק הגרישו"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ב הגה ג). ועי' בדבר הלכה (סי' ז אות יט) ובבצל החכמה ח"ד סי' יד ד"ה יג)].

שתי צרות – אשה וחמותה

אין איסור להתייחד עם ב' יבמות, עם ב' צרות, עם אשה וחמותה, עם אשה ובת בעלה. [שו"ע (סע' י). ועי' בפת"ש (אה"ע סי' יז ס"ק כח) שהביא מח' לענין בת חמיה (אחות בעלה מן האב ולא מן האם). ודעת הגרישו"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ח הגה יט) שבזה"ז אין היתר של ב' יבמות]. ואף עם מי שלבו גס בה, פרוץ, או מי שעסקו עם הנשים, מותר להתייחד באופן זה. ואף לאיש כשר מותר להתייחד עמהן אף אם אינן כשרות. [דבר הלכה (סי' ה אותיות כג-כד). ועי"ש שהיתר של ב' צרות הוא אף בנכריות].

אחותו

מתייחד אדם עם אחותו לפרקים. [ח"מ (שם ס"ק א), חכ"א (כלל קכו אות יב) וערוה"ש (אות ב)]. בין עם אחותו מהאב בין עם אחותו מהאם. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' סד אות א) ודבר הלכה (הוספות סי' ב)]. ואפילו אחותו נשואה רשאי להתייחד עמה. [דבר הלכה (סי' ב אות ג)]. ומ"מ הנמנע מלהתייחד עם אחותו תבא עליו ברכה. [ח"מ (שם) וחכ"א (שם) וכן הוא בערוה"ש (שם) וסיים דהרמב"ם לא הביא זה אף שבגמ' מפורש כן. ועי' בדבר הלכה (סי' ב שם בהגה) האם יחוד עם אחותו הוא דרבנן].

שיעור לפרקים

י"א ששלושים יום נחשב ליחוד ארעי ומותר. [אמרי יושר (ח"ב סי' מג)]. וי"א ששיעור לפרקים הוא עד שלש לילות. [צוף דבש הובא באוצה"ס (שם ס"ק ב)]. וי"א שאף שכשדרים ביחד עם ההורים והם נוסעים לאיזה שמחה וכדומה לכמה שעות, אין משום יחוד, אבל בודאי אין להניחם לבדם בבית בלילה לשעות רבות לפעמים קרובות, שיתחשב להם כקביעות, ולא שייך ליתן ע"ז דבר קבוע לכל אלא כפי הכרת כל א' א' את בניו ובנותיו. [אג"מ (אע"ה ח"ד סי' סה אות יא). ועי"ש בסי' ס"ד (אות ג) עוד בזה. ועיין בדבר הלכה (סי' ב אותיות ד-ה ובהוספות על סי' ב)]. והעיקר כדעה ראשונה. [הגרישו"א זצ"ל (תורת יחוד פ"ב הגה כב) ושרגא המאיר (ח"ה סי' צט). ומ"מ בפרוצים יש להחמיר, עי' בנטעי גבריאל (פ"ג הגה כב) בשם בעל השבט הלוי].

הפסקה של לילה אחד

אף אם הפסיקו תוך הלי' יום, לילה א' אינו מועיל. והכל לפי הענין. [הגרישו"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ב הגה כג)].

כשהם זקנים או חולים

י"א שמסתבר שאם הוא או היא חולים וזקנים אין לאסור אף בקביעות. וישאל שאלת חכם. [אג"מ (סי' סד אות ג סוף התשובה)].

אח עם שתי אחיות

עם שתי אחיות מותר להתיחד רק לפרקים ולא באופן קבוע. [אג"מ (אע"ה ח"ד סי' סד אות ג). ועי' בדבר הלכה (סי' ב אות ח) שמסתפק דשמא עם שתי אחיות מותר אפילו בקבע. אולם באג"מ (שם) אוסר. וכן דעת הגרישו"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ב הגה כד)].

שני אחים ואחות

ב' אחים ואחות אחת (או יותר) מעיקר הדין רשאים לגור יחד, ומ"מ משום מדת חסידות וצניעות מוטב לעשות מאמצים למצוא סידור מתאים שלא יצטרכו לגור תמיד יחד. [צי"א (ח"י"ב סי' סח). וכן דעת הגרש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ב הגה כה) להתיר ומשמע אפילו לכתחלה].

יחוד עם אחותו ואחד המותרים ביחוד

מותר לדור עם אחותו יחד עם א' מהמותרים ביחוד כגון אמו או בתו. [חזו"א (דבר הלכה סי' ב אות ח) וצי"א (ח"י סי' מ פי"ד)].

אחות חורגת

אסור לאח להתייחד עם אחותו החורגת. [עי' לעיל לענין בנים חורגים].

אחים שהתגיירו

מותר לגר להתייחד עם אחותו בין אם נתגירה ובין אם לא נתגירה. [אג"מ (אע"ה ח"ד סי' סד אות א). ודבר הלכה (הוספות על סי' ז ס"ק יט). ודעת הגרישו"א זצ"ל (פ"ב הגה כז) שמותר אף עם אחותו מהאם וכן יש לצדד עם אחותו מהאב. ועי' בדבר הלכה (שם)].

שאר קרובים (כגון דודתו)

אסור להתייחד אף לפרקים עם שאר קרובותיו שהם בכלל עריות כגון דודתו וכדו'. וק"ו שאסור עם אלו שהם מבני משפחתו מחמת קידושין כגון כלתו וכדו'. [עזר מקודש (שם), אמרי יושר (ח"ב סי' יט), אג"מ (אה"ע ח"ד סי' סג), בעל הקהלות יעקב (נטעי גבריאל פ"א סוף הגה ב) והגרישו"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ב סוף הגה לא). ועי' בחק"ל (אה"ע סי' יב), ברש"ש (קידושין פא:) ובעין יצחק (אה"ע סי' ח) בדעת הרי"ו (ח"א נתיב כג)].

זקנים

איסור יחוד הוא גם עם זקן או זקנה. [שו"ע (אה"ע סע' א)].

זקן וחלש

זקן וזקנה אף אם תשש כחם אסור להתיחד עמם. [מקנה (שם פ: ד"ה ובזה), דברי מלכיאל (ח"ד סי' קב) ואג"מ (אה"ע ח"ד סי' סה אות י). ועי' בצי"א (ח"י סי' מ פכ"ב)]. ואם הוא חולה ושוכב במטה, עי' בהגה. [עי' באג"מ (שם) שכתב דבכה"ג אם ידוע שלא יכול להגיע לגבורת אנשים ע"פ רופאים מצד מחלתו ליכא איסור יחוד. אולם המקנה (שם) מחמיר אף בכה"ג. ובשעת הדחק יש מקום להקל. דהנה בשו"ע (שם סע' א) משמע דאיסור יחוד אינו איסור עצמי אלא הוא מפני חשש גילוי ערוה. וכן מוכח מקדושין (פא:) מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו. ע"י"ש ברש"י. וכן משמע מהמאירי (שם פ: ד"ה אמר המאירי). וכן מוכח מהפרישה (סס"ק כ). אולם האבי עזרי (אס"ב פכ"ב הי"ב) כתי' שהוא איסור עצמי. וכבר תמה עליו החזו"א (הגהות על אבי עזרי שם אותיות ח וי). ועי' בקרית מלך רב (ח"ב סי' כב), בנחפה בכסף (סי' כד), באג"מ (אה"ע ח"ד סי' לח ד"ה שלכן בעובדא) ובצי"א (ח"י סי' מ –פכ"ב אות ח וח"ז סי' מו אות ב)].

קטנים

קטן

קטן מגיל ט' שנים אסור להתיחד עמו. [שו"ע (סע' יא) שלא גזרו אלא על יחוד עם איש הראוי לביאה]. וי"א שאם גדלוהו לקדושה וטהרה אפשר להקל עד גיל י"א (ולא עד בכלל). [שו"ת אור שמח (סי' ד) והגרי"ש זצ"ל (תורת היחוד פ"א הגה כה סד"ה וכדברנו). וכעין זה אמר הגרנ"ק שליט"א (פתח הבית פ"י עמ' קנה ותורת חאפץ פ"א הגה כה סד"ה כדברנו ופ"ח הגה ו) בשם החזו"א שמותר להתיחד עם אשה שיש עמה קטנה בת עשר שנים, אף שכתבו הפוסקים להקל עד תשע שנים. וכן הוא בחוט שני (שבת ח"ג עמ' רמה). וטעם ההיתר כי בכה"ג אינו מוסר עצמו לביאה. ועליה לא חיי' שמא יבוא לפתותו וכדו' דחז"ל חששו על האיש שיבוא לידי זה ולא על האישה כמבואר ברשב"א (ח"א ססי' תקפז ד"ה ומעתה), ברש"י (שם פ. ד"ה עם ב' נשים) ובמאירי (שם) וכן הוכיח בבני"א (אות טז). וכן תמצא בדרישה (אות יב), בט"ז (סס"ק ט) ובחק"ל (אה"ע סי' יח). וכן נקט בעל הקהלות יעקב (דבר הלכה הוספות חדשות על סי' י)].

קטנה

קטנה מגיל ג' שנים אסור להתיחד עמה. [שו"ע (שם סע' יא) שלא גזרו אלא על יחוד אשה הראויה לביאה]. ויש מלמדים זכות למי שנוהג להקל ביחוד עד שבע – שמונה שנים. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' סה אות יב)]. ואין להקל בדבר בלא הוראת חכם. [הנה בהליכ"ש (תפילה פ"ב הגה 31) כתי' בשם הגרשז"א זצ"ל לאסור מגיל ג'. ועי"ש שדחה בתוקף האלו שס"ל שהוא בגיל מאוחר יותר ע"פ החזו"א (או"ח סי' טז ס"ק ח ד"ה כתב) לענין איסור הסתכלות במקומות המכוסים שקטנות שאין יצר עליהן מחמת קוטנן הדעת נוטה שלא אסרום חכמים, ואין כאן שיעור בשנים אלא לפי מציאותן וקטנותן יש לדון בגיל מאוחר יותר, ע"כ. אולם הגרח"ק שליט"א (דרך שיחה פר' קדושים עמ' שנח) אמר שהחזו"א אמר כן אף לענין איסור נגיעה. ושבעל פה אמר החזו"א שהוא בערך עד גיל שבע. ולפי"ז אפשר דה"ה לענין איסור יחוד].

מסתפק אם הגיעו לגיל שאסור להתייחד עמהם

אם יש לו ספק אם היא בגיל האסור להתייחד עמה (או עמו) ואין בידו לברר בקל, ביחוד מה"ת ספקן לחומרא ודרבנן לקולא. [עי' המקורות לעיל לענין ספק איסור יחוד].

קטן עם קטנה

אין איסור לקטן פחות מי"ג להתיחד עם בת פחות מי"ב שנה. ואין בזה משום חובת חינוך. [ש"ש (קדושין פ"ד סי' כב) וב"ח (סי' כב). וכן נקט הגרישו"א זצ"ל (תורת היחוד פ"א הגה כז סד"ה אמנם). ועי' בשבט הלוי (ח"ה סי' רד אות ג) ובדברי סופרים (עמ' קלג בירור הלכה ד"ה ועפ"ז)].

חולים

חולה מחוסר הכרה

חולה מחוסר הכרה שלפי הרופאים אין לו סיכוי להתרפא, מותר להתייחד עמו. [הגרשז"א זצ"ל (ועלהו לא יבול ח"ב עמ' שנ). ועי' מה שציינו לענין זקן וחולה].

פינוי שיכלי

איסור יחוד נוהג אף עם נערה מפגרת בשכלה. [דכיון דחיי' לפיתוי אפשר דזה שייך אף בכה"ג. וכ"כ בנטעי גבריאל (יחוד פי' אות יב). אלא שעם מפגר אפשר דליכא יחוד דהרי החשש הוא על האיש שיבוא לפתותה, עי' במאירי (קדושין פ. ד"ה אמר המאירי), בדרישה (אות יב) ובבני"א (שער בית הנשים אות טז). וכן מבואר בדבר הלכה (הוספות חדשות על סי' ב סע' ט) בשם החזו"א דביחוד חיישינן שהוא יפתה אותה ולא היא אותו. ועיין בחזו"א (סי' לד ס"ק ב). ואפשר דזה לא שייך בנ"ד. ובכה"ג אפשר דאין לחוש אף לאונס. וצ"ע].

עכו"ם

אישה עם עכו"ם

חז"ל גזרו על ייחוד עם גוי או גויה. [שו"ע (שם סע' ב ויו"ד סי' קנ סע' ד)]. ומ"מ אשת איש אסורה ביחוד עם עכו"ם מה"ת. [תרוה"ד (סי' רמב) ורמ"א (אה"ע סי' קטו סע' ד). ואם היא פנויה נדה, מבואר במנ"ח (מצוה תר) שגם חשיב ג"יע. ועי' בחלקת יואב (סי' כט) ובאתוון דאו' (כלל כא)].

כשאשתו עמו

אסור לאשה להתיחד עם גוי אף כשאשתו של הגוי עמו. [שו"ע (סע' ג)]. וכן אשה יהודיה שאמה נשואה לנכרי (ר"ל) אסור לה להתייחד עמו אף כשאמה עמו. [הגרישו"א זצ"ל (פ"ו סוף הגה ז)].

נכרית שבעלה עמה

אע"פ שאסור להתיחד עם נכרית, אם בעלה עמה, מותר. [צור יעקב (סי' טז)]. וכן הדין אפילו אינו עמה אלא עלול להגיע בכל רגע. [יד שלום (סי' סט)].

עם רבים עכו"ם

אפילו הם רבים ונשותיהם עמהם יש משום יחוד. [שו"ע (יו"ד שם)].

במקום שמענישים על אונס

אף במקומות שמענישים על אונס יש משום איסור יחוד עם עכו״ם. [עי׳ בישי״ש (קדושין פ״ד סי׳ כד) שכתי׳ דביחוד זה חייי לאונס. אולם הט״ז (סי׳ כב ססי״ק ט) כתב דחייי לפיתוי. ובחכ״א (שם) כתב דחייי לזה ולזה. והחזו״א (אה״ע סי׳ לה ובעי״ז סי׳ סו סי״ק ב) כתי׳ דחייי לאונס דוקא ולא לפיתוי, ועי״כ רצה להתיר יחוד של איש עם עכו״ם ואשה, ואפי׳ אשה ועכו״ם היכן שהאשה בריאה (כלומר חזקה) דשוב ליכא חשש אונס, ומ״מ נשאר בצ״ע. אולם בנוב״י (אע״ה מ׳ ק׳ סי׳ סט ד״ה על דבר) מבואר דאיכא חשש פיתוי].

עסקו עם הנשים

איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים אע״פ שרגיל בהן אסור לו להתייחד עם הנשים. כיצד יעשה, יתעסק עמהם ואשתו עמו, או יפנה למלאכה אחרת. [שו״ע (שם סע׳ ז)]. וי״א שמי שעסקו עם הנשים חמור מאיש אחר, ואף במקומות שאחרים מותרים ביחוד (כגון עם הרבה נשים לפי המבואר להלן) לו אסור. וכן הלכה. [רמ״א (סע׳ ה), ח״מ (ס״ק יא) וט״ז (ס״ק ו). ועיי״ש בט״ז דדעתו להחמיר דאף אשתו עמו לא מהני לו, ותמה על הרמ״א שסתם להקל. אולם שאר הנו״כ לא הביאו להחמיר בזה]. ומ״מ אם הפסיק אומנותו דינו כשאר אנשים. [נראה פשוט. וכן דעת הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ג הגה כח)].

מי בכלל עסקו עם הנשים

מי שעסקיו עם הנשים, פירושו שמלאכת אומנותו נעשית לנשים בלבד והנשים צריכות לו, ועי״כ לבן גס בו וכולן מחפות עליו. כגון רופא וכדו׳ (ועי׳ בהגה). [רש״י (שם פב.) הובא בב״י (שם). ודעת הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ג סוף הגה כה) שרופא כללי המטפל בגוף האישה בכלל זה, אע״פ שמתעסק אף באנשים, דומיא דמקיז דם המוזכר בש״ס שם שחשיב עסקו עם הנשים אע״פ שסתמא מקיז דם אף של אנשים. וכ״כ בדבר הלכה (סי׳ ג אות כ וסי׳ ז אות יז). ומ״מ דעת הגריש״א זצ״ל (שם פ״י הגה ד) שרופא נשים וכדו׳ בשעת עבודתו אינו בכלל עסקו עם הנשים כי לא מרע לאומנותיה, ועי״כ אם יש יש עוד ב׳ נשים עמו ניצל מיחוד].

בעל משרד

בעל משרד המעסיק פקידות במשרדו, אם יש עמם קשרי עבודה דינו כעסקו עם הנשים. [הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ג הגה כו)].

עם נשים שאינו מתעסק עמהן

אסור למי שעסקו עם הנשים להתיחד אף עם נשים שאינו עוסק עמהן. [שהרי א׳ מהטעמים שמחמירים עליו משום שלבו גס בנשים כמבואר ברש״י (שם ד״ה לא יתייחד). וכן משמע מהפוסקים הנ״ל. ושו״ר שכן דעת הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ג הגה כז)].

כמה אנשים או נשים

שתי נשים ואיש אחד

אסור לאיש אחד להתייחד אף עם ב׳ נשים. [שו״ע (אה״ע סי׳ כב). ועי׳ לעיל אם אסור מה״ת או מדרבנן].

כשאחת מהן היא קרובתו

נשים שמותר להתייחד עמהן כאמו, בתו ואחותו, מתירות יחוד עם אישה אחרת. [אג״מ (אה״ע ח״ד סי׳ ס״ה אות ח) דאף אם יהיה לו עזות גם כשאיכא שם קרובותיו, דגס בהן ויודע שיחפו עליו מפני שהוא גנאי גם עליהן, מ״מ האישה האחרת לא תתרצה לעבור עברה בפניהן מפני הבושה. וכן דעת החזו״א (דבר הלכה סי׳ ח אות ד). ועי׳ בערך שי (סי׳ כב סע׳ ה ד״ה וכן) שיצא לחדש שאיש א׳ רשאי להתיחד עם אשה א׳ גויה וא׳ ישראלית כי הישראלים מירתתי ממנה שתגלה קלונם, עיי״ש].

אשה אחת עם שני אנשים

אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים, אבל אם הם פרוצים אסור. [קידושין (פ:)]. וכן דעת פוסקי בני אשכנז. [רמ״א (שם סע׳ ה)]. וסתם בנ״א שומר תורה ומצות בכלל כשר. [רמ״א (שם סע׳ ה)]. וי״א שבזמן הזה אין דין כשרים לענין זה. [רמב״ם (אס״ב פכ״ב ה״ח)]. וכן יש לנהוג לבני ספרד. [שו״ע (שם)]. ומ״מ אין זה אלא חומרא. [משנה למלך (סוטה פ״א ה״ג), חיד״א (שו״ת שער יוסף סי׳ ב ד״ה עוד זאת וסי׳ ד ד״ה ממוצא). וכן מבואר בעצי ארזים (ס״ק ה). ועי׳ בבן איש חי (עוד יוסף חי פ׳ שופטים אותיות ז וח) שהביא בסתם כדעת המחבר ובשם הי״א דעת הרמ״א. ושוב כתי׳ שבעיר בגדאד נהגו שבדרך עם ג׳ אנשים ליכא יחוד, ומוכח שנהגו להקל כהרמ״א].

מי בכלל פרוץ

מי שמתייחד עם נשים וכ״ש אם עובר על קריבה דעריות מקרי פרוץ. [דבר הלכה (סי׳ ט אות ג). ועי׳ בלשון הרמב״ן (שם פב. ד״ה כל) והחכ״א (כלל קכו אות ה). ועי׳ צי״א (חו סי׳ מ פ״ג)]. וי״א שאלו שמזלזלים בראיית מראות שאינם צנועים [שבט הלוי (ח״ה סי׳ רב)], אם יודעים חומר האיסור גם נחשבים פרוצים. [הגריש״א זצ״ל (נטעי גבריאל פי״ט הגה טז)].

עסקיהם עם הנשים (למקילין לעיל)

אף עם ב׳ אנשים שעסקיהם עם הנשים בשעת הדחק יש מקום להקל שאין משום יחוד. [משמעות הרמ״א (סי׳ ה) ונו״כ (שם) שכתי׳ דדוקא לענין יחוד עם ג׳ נשים מחמירינן שאיון יחוד בכה״ג. ועי׳ בזה בדבר הלכה (סי׳ ט אות ו)].

כשהאשה פרוצה (למקילים לעיל)

מתייחדת אישה אף אם היא פרוצה, עם שני אנשים כשרים (ואם א׳ מהם פרוץ יבואר להלן). [שב יעקב (סי׳ יט) ועי׳ במקורות דלהלן לענין כשאחד מהם פרוץ].

ב׳ אנשים ואישה אחת בשעת קבורה

אישה עם שתי אנשים כשרים, בשעת קבורה, אין משום יחוד אף לדעת המחמירים לעיל לאסור יחוד עם שתי אנשים כשרים. [שו״ע (יו״ד סי׳ שנג סע׳ ד)].

אשה אחת עם איש א׳ כשר וא׳ פרוץ

אע״פ שבב׳ פרוצים ואשה אחת יש משום יחוד, מ״מ אם אחד כשר ואחד פרוץ יש אומרים שאין משום יחוד, כי מתבייש הכשר מן הפרוץ וכן הפרוץ אינו עושה שום דבר בפני הכשר. [ישי״ש (קידושין סי׳ כב) ולפי סברתו י״ל אפי׳ אם האשה פרוצה נמי ליכא משום יחוד, דהרי אכתי שייך לומר שהכשר לא יעבור, ועי״כ הפרוץ לא יעשה עבירה. וכן פסק הערך שי (שם). והחזו״א (סי׳ לה) הסתפק בזה. ובשבט הלוי (ח״ה סי׳ רב ד״ה אם ב׳ כשרים) נוטה להקל. ועי׳ עוד בדבר הלכה (סי׳ ט אות ה)].

כשאחד מהם נרדם

אף אם אחד מהם נרדם אין משום יחוד ביום, כי חברו מרתת שבכל רגע יתעורר. [כן משמע מהראב״ד המובא ברמ״א (שם סע׳ ה) שפסק דלא מהני שומר באופן זה אלא בלילה. ועי׳ בעזר מקודש (שם)].

איש אחד עם הרבה נשים

י״א שבאיש א׳ עם הרבה נשים אין משום יחוד. [רמ״א (שם סע׳ ה)]. ויש מחמירים. [רמב״ם (אס״ב פכ״ב ה״ח) וכן נראה מסתימת השו״ע. והחכמ״א (כלל קכו אות ד), הקשו״ע (כלל קכו אות ד) והערוה״ש הביאו ב׳ השיטות ללא הכרעה]. ובשעת הדחק יש מקום להקל. [שבט הלוי (ח״ג סי׳ קפג) ואג״מ (אה״ע ח״ד סי׳ סה אותיות יד וכ). וכעין זה היא דעת הגרנ״ק שליט״א (חוט שני שבת ח״ג עמ׳ רמד). שו״ר בדברי מלכיאל (ח״ד ריש סי׳ קב) שדעתו להקל בזה. וכן דעת הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד (פ״ג סוף הגה יט)].

כשהן פרוצות

אסור להתיחד עם ג׳ נשים נכריות או פרוצות. ואם אחת מהן כשירה אין משום יחוד (למקילים לעיל). [הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ג הגהות לא-לב)].

טיול עם נהג אוטובוס בודד

אין להקל לנסוע לטיולים במקומות ששייך בהם איסור יחוד עם הנהג וכדומה אף אם הם נשים רבות. וכן אין לנסוע בספינה הנוסעת בים ע״י מלח בודד כשהיא מתרחקת ונעלמת הרבה מהחוף עד שלא רואים אותם כלל מהחוף. ומ״מ אם יש מישהו נוסף המציל מיחוד (כמו שיתבאר בגליון הבא בס״ד) אין איסור. [הגרנ״ק שליט״א (שבת ח״ג עמ׳ רמה) כי כמבואר לעיל לא מקילינן לכתחלה ביחוד עם נשים הרבה].

עם פרוץ או עם מי שעסקו עם הנשים

אם האיש פרוץ או עסקו עם הנשים לכו״ע יש משום יחוד אף עם ג׳ נשים. [רמ״א (שם סע׳ ה) לענין עסקו עם הנשים. ועי׳ במקנה (קדושין פב. על תוס׳) שה״ה עם פרוץ. וכן דעת הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ג הגה כד). ועי׳ להלן לענין גדר של עסקו עם הנשים].

נשים עם הרבה אנשים

הרבה נשים עם הרבה אנשים, אין חוששין ליחוד (אף למחמירים באיש א׳ עם הרבה נשים). [שו״ע (שם סע׳ ו)]. י״א שאף אם הם פרוצים הדין כן. [כן יוצא מהשו״ע דס״ל דאין דין כשרים היום ומ״מ פסק כהאי התירא דהרבה והרבה. וכ״כ החכ״א (כלל קכו אות ג)]. וי״א שדוקא בסתם בני אדם הדין כן, אבל בפרוצים יש להחמיר גם בשלשה עם שלשה. [ח״מ (ס״ק ט), ב״ש (ס״ק יא) פת״ש (שם ס״ק ה) בשם ברכ״י. אולם מהשו״ע הנ״ל משמע דאף בפרוצים שרי בכה״ג]. ובשעת הדחק יש מקום לסמוך על המקילים. [הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ג הגה לה)].

כמה חשיבי הרבה

י״א שב׳ עם ב׳ נקרא הרבה. [ב״ח (סוף אות ג), ח״מ (ס״ק ז) וט״ז (ס״ק ד)]. וי״א דדוקא שלש עם שלש דינם כהרבה. [ב״ש (ס״ק ח) וברכ״י הובא בפת״ש (ס״ק ה). וכן נקט לעיקר החכ״א (כל קכו אות ג)]. ומ״מ אם הם כשרים יש מקום להקל בשלש נשים עם ב׳ אנשים. [חכ״א (כלל קכו אות ג)].

יחוד בלילה

יחוד בלילה

אשה אחת עם שתי אנשים בלילה אסורים ביחוד אף לדעת המקילין לעיל, משום שחוששים שא׳ ירדם ונמצא השני מתייחד עם הערוה. ומ״מ אם הם שלשה אנשים אין משום יחוד. [רמ״א (שם סע׳ ה) וביאור הרי״א (אות יג). ועי׳ בעזר מקדש (שם) מש״כ לחדש לענין כשיש נר דולק, עיי״ש]. ולילה בענין זה הוא זמן שרגילים בני אדם ללכת לישון. ועל כן אם השומר הוא קטן וכדומה שיש לחוש מהזמן שהוא כבר רגיל ללכת לישון. [שהרי מקור דין זה הוא מהראב״ד (בעה״נ שער הפרישה) המובא בב״י (שם) וטעמו הוא משום שמא ירדמו].

כשהשומרים נרדמים

אם יש שלש אנשים כנ״ל רשאים לישון ואין צריך אפילו א׳ להישאר ער. [בית שלמה (או״ח ססי׳ מח) משום שאין חשש עברה דמימר אמר דלמא ביני ביני ייקץ או זה או זה. דלא כדרישה (שם אות יב)].

כשאחד מהם פרוץ

יש אומרים שאף כשאחד מהם פרוץ אם יש עוד שני אנשים כשרים אין משום יחוד. [כמבואר לעיל לענין יחוד עם שתי אנשים וא׳ מהם פרוץ. דהרי דין זה למד הראב״ד מיחוד בדרך ושם המהרש״ל התיר עם א׳ פרוץ. ועי׳ בפת״ש (ס״ק ד)].

כשאשתו עמו בלילה

אם אשתו עמו אין יחוד כלל אף כשהיא ישנה. [מאירי (קדושין פ.) ופנ״י (שם). וכן פסק בדבר הלכה (סי׳ ז אות כב ובהגה כ), דלא כהפלתי (סי׳ קצב ס״ק ד מובא במחצה״ש שם ס״ק יד). אולם שם איירי בענין כלה שפרסה נדה ועדיין לא בא עליה, ואי״כ י״ל דהיכן שכבר בא עליה מודו דמהני. ועיי״ש בתורת השלמים (ס״ק ח) דס״ל דאף בכלה שפרסה נדה מהני שמירת בעלה. וכן נקט בחזו״א (סי׳ צא סוף אות ג)]. ואף כשהאישה הגיעה אחרי שאשתו הלכה לישון. [דהרי מרתת שמא אשתו תתעורר. וכן פסק הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ו הגה י)].

כשבנה עמה בלילה

י״א שבנה מועיל כשומר אף בלילה בלא שומר נוסף. [עי׳ בדבר הלכה (סי׳ ח אות ז)].

לקחה כדור שינה

אם אשתו לקחה כדור שינה ונשתקעה עי״ז בשינה, כיון ששוב אין היא שולטת על שינתה, יש להחמיר שיש באופן זה משום יחוד. [שבט הלוי (ח״ה סי׳ רא ד״ה ס״ג)].

נשים הרבה

י״א שאף לדעת המקילין שאין יחוד באיש א׳ עם ג׳ נשים, מ״מ בלילה יש משום יחוד. [ב״ח (אות ט ד״ה אין ממנין) שנקט שאפי׳ לדעת רש״י שמותר יחוד עם הרבה נשים בלילה בשעה שחיישינן שירדמו אסור]. וי״א שאפשר להקל בזה ביחוד עם ד׳ נשים. [הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ג הגה כא)]. וי״א שאף בשלשה אפשר להקל. ומ״מ מבואר לעיל שלא סומכים בזה על המקילין אלא בשעת הדחק. [אג״מ (אע״ה ח״ד סי׳ סה אות יד וכ)].

יחוד בדרך

היוצא עם אשה לדרך צריך שיהיו ג׳ אנשים ע״מ להנצל מאיסור יחוד. ולא די בשתי שומרים שמא יצטרך אחד מהם לבית הכסא וצריך להתרחק לצניעות, ונמצא א׳ מתייחד עם הערוה. [רמ״א (שם). ועי׳ באוצה״פ (ס״ק כה אות ט) שהביאו מח׳ אם יחוד בדרך הוא אף ביחוד דרבנן כגון בפנויה טהורה או אלמנה זקנה טהורה. ועי׳ באג״מ (אה״ע ח״א סי׳ סא) שמצדד דדוקא באיסור יחוד דאו׳ החמירו. ויעי׳ עוד בעזר מקודש (שם) שנסיעה קצרה כמיל ועד פרסה אינה בכלל יציאה לדרך].

כשלא הולכים לשמור על האשה

י״א שכל זה דוקא שהולכים עמה לשמרה אז צריכין שנים שישארו עמה אבל בלאו הכי מספיק בשני אנשים. [רי״ו (נתיב כ״ג ח״א קצב.) והביא דבריו הדרכ״מ (סי׳ כב אות א). וכן פסקו הנוב״י (ק׳ רסי׳ סט) והחכ״א (כלל קכו אות ה)]. ויש מחמירים בכל אופן. [הנה הרמ״א (סע׳ ה) הביא הדין הנ״ל של יחוד בדרך ולא הזכיר דברי הרי״ו. וכ״כ הב״ש (ס״ק ט). וכן פסק בבן איש חי (עוד יוסף חי פ׳ שופטים אות ז) אפי׳ אליבא דהרמ״א]. ובשעת הדחק יש לסמוך להקל. [אג״מ (ח״ג סי׳ סה אות ג). וכן נר׳ דעת הנדחי ישראל (פכ״ד אות ה). ועי׳ בדבר הלכה (סי׳ ט אות יג). ועי׳ בעצי ארזים דדוקא כשהולכים בכונה לשומרה הדין כן. וכן הביא בדבר הלכה (סי׳ ט הגה יג ד״ה להלן)]. ולמקילים מותר אף בלילה. [צי״א (ח״ו סי׳ מ פט״ו אות ח) ואע״פ שבלילה בעינן ג׳ מחשש שמא ישן א׳ מהם, זהו דוקא כשנמצאים במקום קבוע בבית. וכן הוא בדבר הלכה (פ״ט הגה יג ד״ה והנה מהנו״ב)].

אחד מהם אינו כשר

י״א שבדרך בעינן ג׳ כשרים, אבל אם א׳ מהם גוי אסור. [פת״ש (ס״ק ד) בשם השב יעקב (סי׳ יט) והנוב״י (ק׳ סי׳ סט)]. ויש חולקים. ויש מקום להקל. [דהפת״ש (שם) לשיטתו אזיל בס״ק ב׳ דאשה עם אחד כשר ואחד פרוץ אסורים ביחוד. אולם לעיל הבאנו דדעת הפוסקים נוטה להקל בזה, ואי״כ ה״ה בנ״ד]. ואם שנים מהם אינם כשרים לכל הדעות יש משום יחוד. [מסגרת השלחן (סי׳ קנב ס״ק ה) משום שיש לחוש שמא הכשר יצטרך לנקביו].

כשנוסעת עם קטן או קטנה

י״א שאם האישה לוקחת קטן או קטנה עמה א״צ שומר נוסף. [דרישה (אות ד), ב״ש (ססי״ק ט) וט״ז (ס״ק ט)]. ויש מחמירים שקטנים אינם מצילם מיחוד בדרך. [ב״ח (אות ו) בשם המהרש״ל. וכן פסקו החי״מ (ס״ק יד) והב״ש (ס״ק טו)]. ובשעת הדחק יש להקל. [אג״מ (אה״ע ח״ד סי׳ סה אות ג)].

כשלא הולכים דרך התקרבות

איסור יחוד בדרך הוא דוקא אם הולכים בדרך התקרבות עם האישה. [עי׳ בדברי השואל בשב יעקב (אה״ע סי׳ יט ד״ה ואשר) ובישוב של השב יעקב. וכן נקט הגריש״א זצ״ל (ספר הערות על סוכה שם). ולפי״ז שני אנשים הנמצאים בנסיעה בתחבורה צבורית וכדו׳ (אפי׳ במקום שלא שכיח עוברים ושבים) שבמקרה נשארה עוד אישה, אין בזה משום יחוד, כיון שלא נוסעים עמה דרך התקרבות].

נוסעת עם בעלה

כשנוסעת יחד עם בעלה א״צ שומר נוסף. [פת״ש (ס״ק ב)].

נוסעת עם אביה או בניה

אישה היוצאת בדרך עם איש כגון נהג וכדו׳, אם נוסעת יחד עם אביה או א׳ מבניה א״צ שומר נוסף לפי שמדקדקים אחריה (אבל שאר שומרים המצילים מיחוד אינם פוטרים משומר נוסף). [כן מצדדים הפת״ש (ס״ק ב) והדבר הלכה (סי׳ ח אות ז)]. ומ״מ אישה הנוסעת עם איש הנוסע עם בתו צריכים שומר נוסף. [פת״ש (שם)].

מצויים עוברים ושבים (כביש בין עירוני)

דרך שדרכם של רבים לעבור שם תמיד אין משום יחוד (אבל אם רק לפעמים עוברים, דין שדה להם). [שב יעקב (אה״ע סי׳ יט ד״ה אשתעשע), עיי״ש מדקדק מהרמ״א ששינה לשון הש״ס דנקט ב״דרך״ והביא לשון ״שדה״ שהוא לשון הטור, דכוונתו לפרש ד״דרך״ דהש״ס מיירי בו היינו דומיא דשדה שאינו מעבר לרבים תמיד אשר זה הולך וזה בא. ומדבריו מבואר דבכה״ג שהוא דרך הרבים לעבור שם תמיד ליכא יחוד]. ואי״כ ה״ה בכבישים שעוברים מכוניות (בממוצע) פעם בי׳ דקות אין משום יחוד. [הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ד הגה ט). ובדרכים שבתוך העיר הוכיח בדבר הלכה (סי׳ ט אות טו בהגה ד״ה והא) דכל שלפעמים עובר שם אדם לא הוי מקום יחוד (ואפשר דזה סגי אף בלילה). ועי׳ בזה בשמעתא עמיקתא גליון קצ״א].

כשנוסע בלילה

בנסיעה בכביש ששכיח בו עוברים ושבים, אף בלילה אין משום יחוד. ומ״מ הכל לפי הענין. [הגריש״א זצ״ל (תורת היחוד פ״ה הגה ח) וצי״א (ח״ו סי׳ מ פט״ו אות ח). ועי׳ באג״מ (אה״ע ח״ד סי׳ סה)].

נסיעה לבית חולים

אשה הצריכה לנסוע לבית חולים כגון ללדת, אם יש בנסיעה משום איסור יחוד (עי׳ לעיל) לכתחלה תיסע עם נהגת, ואם הדבר אינו אפשרי, יצטרף מלווה לנסיעה כדי להנצל מאיסור יחוד. והדין כן אף בשבת. (ומ״מ אף אם הגיע למקום שאין בו כבר משום יחוד אין המלווה צריך לרדת אלא ימשיך עד גמר הנסיעה). [הגריש״א זצ״ל (שש״כ פל״ו הגה כ*) ושבט הלוי (ח״ג סי׳ לו ד״ה ס״א)]. ומ״מ לא יעשה מלאכה ממש ע״מ להנצל מאיסור יחוד. [תורת היולדת (פי״ד הגה ד)]. ואם אין בידה להשיג מי שיציל מיחוד לגמרי אלא מיחוד דאו׳ (כגון בצירוף עוד אישה) גם תעשה כן. [צי״א (ח״ו סי׳ מ פ״א אות ט)]. ואם גם זה אין בידה פקו״נ דוחה איסור יחוד. [שבט הלוי (ח״ו ססי׳ לח) ותורת היולדת (פי״ד הגה ד). ועי׳ עוד בזה בדבר הלכה (סי׳ טו אות ג ובהוספות שם על סי׳ ב על סע׳ ט), בצי״א (ח״ו סי׳ מ פ״א מס״ק יא) ובאוצה״פ (שם ס״ק א אות ז)]. (וכל זה שייך אף באיש הצריך לנסוע לביה״ח מחמת פקו״נ ואין בידו לנסוע אלא ע״י אישה).

אשה שאחזוה צירים

גם אישה שיש לה צירי לידה יש בה משום איסור יחוד. [מנח״ש (ח״א סי׳ צא אות כא) כי מצוי מאד שהצירים נפסקים ואז הרי היא ככל הנשים ולכן אסור להכניס עצמו למצב כזה של יחוד עם אשת איש. ועי׳ בתורת היולדת (פי״ד הגה ד) בשם הגריש״א זצ״ל שנוטה לומר שאם תקפוה צירי לידה ממש אין משום יחוד].

שומרים

אשתו עמו

מותר לאשה להתיחד עם איש שאשתו משמרתו. [שו״ע (אה״ע סי׳ כב סע׳ ג)], אף כשהוא פרוץ או שעסקו עם הנשים. [שו״ע (סע׳ ז) ודבר הלכה (סי׳ ח אותיות ג וה). ועי׳ בשער יוסף (סי׳ א וג)], (ואם אינם נשואים כהלכה יעויין להלן בדין בעלה בעיר). ועכו״ם שאשתו עמו אסור לאשה להתיחד עמו. [שו״ע (סע׳ ג ויו״ד סי׳ קנג סע׳ ד)].

אמו או אחותו עמו

י״א שאסור להתיחד עם איש אף אם נמצאת עמו אשה אחרת המותרת לו ביחוד, כגון אמו, בתו, אחותו וזקנתו. [יוסף אומץ (סי׳ כו), נתיבות לשבת (ס״ק ד) ופת״ש (ס״ק ב). ובעזר מקודש (על סע׳ א בסוף) לא הכריע בזה]. ויש מתירים (אף אם הוא פרוץ, לבו גס בה או עכו״ם). [הגר״ח פלאג׳י זצ״ל (שו״ת חיים ושלום סי׳ יט). וכן צדד בבית שלמה (מסקאלא או״ח סי׳ מח). ועי׳ בדבר הלכה (סי׳ ח סוף הגה ד ואות ה)]. וכן עיקר. [אג״מ (אה״ע ח״ב סי׳ טו) וחזו״א (דבר הלכה סי׳ ח אות ד). וכן נקט בצי״א (ח״ו סי׳ מ פי״ד במקום צורך]. והדין כן אף אם אביה או בנה או אחיה של האשה נמצאין שם. [דבר הלכה (שם אות ו)], ומועיל אף ביחוד עם מי שגס בה, מי שעסקו עם הנשים, פרוץ או עכו״ם. [דבר הלכה (שם)].

אשה שבעלה בעיר

אם בין הנשים נמצאת אשה א׳ שבעלה בעיר (עי׳ בזה להלן), מותרות כולן ביחוד אפי׳ עם פרוץ, מי שלבו גס בה או עכו״ם. [נתיבות לשבת (ס״ק ד) ובינ״א (קכו, כז). וכן הוא בדבר הלכה (סי׳ ח אות ב וה)].

קטנים
מתייחד אדם (אפי' פרוץ, עסקו עם הנשים), עם אשה (אפילו גס בה) אם יש עמהם תינוקת או תינוק (אפי' זרים) שיודעים לספר דברים בשוק ואינם מוסרים עצמם לאיסור. וגיל הילדים לענין זה תלוי בחריפותם והוא כבן ה'-ו'. [שו"ע (סע' י) ורמ"א (יו"ד סי' קצב סע' ד). וכן הוא מבואר בב"י (סי' כב), דלא כב"ח (אות ו) , עיי"ש. ומש"כ שאפי' זרים מהני, כן הוא משמעות הפוסקים. וכ"כ בדבר הלכה (סי' ד אות א). ומש"כ לענין הגיל עי' בחת"ס (יו"ד סי' קמד ד"ה וראיתי), בשבט הלוי (ח"ה סי' רב) ובדבר הלכה (שם אותיות ב-ג). ומש"כ דמהני אף בפרוץ כו', כ"כ בדבר הלכה (שם אותיות ד-ו)].

עד איזה גיל נקראת קטנה
נקראת קטנה לענין זה עד תשע שנים ויום אחד. [ב"ח (שם), פת"ש (שם) ופלתי (יו"ד סי' קצב ס"ק ד הביאו המחצה"ש ס"ק יד) ושבט הלוי (ח"ה סי' רד)]. וי"א שאם גדלוה לקדושה וטהרה אפשר להקל עד י"א שנים (ולא עד בכלל). [הגרנ"ק שליט"א (פתח הבית פ"י עמ' קנה ותורת היחוד פ"א הגה כה סד"ה כדברנו ופ"ח הגה ו) בשם החזו"א. וכן הוא בחוט שני (שבת ח"ג עמ' רמה). ועי' בחת"ס (יו"ד ח"ב סי' קפד) ובעזר מקדש (שם סע' ג). ועי' עוד בדבר הלכה (סי' ד אות ב)].

עד איזה גיל נקרא קטן
נקרא קטן לענין זה עד בן ט' שנים ויום אחד. [ב"ח (שם) וחכ"א (כלל קכו אות ט). וכן נקט בדבר הלכה (סי' ד אות ג)]. וי"א שאם גדלוהו לקדושה וטהרה אפשר להקל עד גיל י"א (ולא עד בכלל). [עי' בשו"ת אור שמח (סי' ד) ובדברי הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"א הגה כה סד"ה וכדברנו). ועי' עוד בדבר הלכה (שם)].

יחוד עם עכו"ם כשיש קטן שומר
קטן מועיל כשומר אף לענין יחוד עם עכו"ם. [דרישה (אות ד), ב"ש (סס"ק ט) וט"ז (ס"ק ט). ואף החולקים שם היינו בדרך. עי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון רצ"ב]. אולם קטנה אינה מועילה כשומרת ביחוד בין ישראל וגויה. [הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ח הגה יב*). ודעת הערך שי (שם) להקל בזה].

דיני שמירה בלילה
התבאר דינם לעיל.

בעלה בעיר
אין איסור יחוד עם אישה שבעלה בעיר מחמת שאימת בעלה עליה. [שו"ע (סע' ח) וט"ז (ס"ק ז). וכן משמע מהגר"א (שם). ורש"י (שם) כתי' טעם אחר משום ד"מסתפי מבעל השתא אתיי"]. ויש מי אומר שעדיין יש בזה איסור דרבנן. [רש"י (קידושין פא.). וכן פסק הב"ח (אות ז). וכן נר' מהח"מ (ס"ק יב) והב"ש (ס"ק יב) להחמיר עכ"פ]. ובאיסור יחוד דאו' (יחוד של א' וא') טוב לחוש לדבריו. [חכ"א (שם אות ה מובא בפת"ש אות ז). ודעת החזו"א והדובב מישרים (דבר הלכה סי' ז אות ב) להקל . ועי' שמעתא עמקתא גליון קפ"ה].

מה בכלל עיר
גדר עיר אחת תלוי במה שבשפת בנ"א נקרא עיר אחת. [הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ז הגה טד)].

בעלה לא יכול להגיע למקום היחוד
יש אומרים שאפי' אם בעלה מפליג רחוק בעיר או אינו יודע מקום היחוד, אין משום יחוד, משום שאימת בעלה עליה. [שיו"ב (שם) ויוסף אומץ (סי' צז)]. ויש מחמירים אם אין ביד בעלה להגיע למקום היחוד. [חכ"א (שם אות ו). והעזר מקודש (אה"ע שם) תפס כרש"י הנ"ל דהטעם הוא משום דמסתפי מבעל השתא אתי, ועי"כ נשאר בצ"ע היכן שהודיע לה שמפליג מה דינה]. ויש להחמיר בזה אם לא בשעת דחק גדול. [דדעת החפץ חיים (נדחי ישראל פכ"ד אות ו), האג"מ (אה"ע סי' סה אות כא), השבט הלוי (ח"ג סי' קפ אות א) והקובץ תשובות (ח"ב סי' עה) להחמיר. אולם דעת החזו"א (דבר הלכה סי' ז אותיות ב וד) והגרשז"א זצ"ל (נשמ"א שם הגה ס' 3 עמ' ריט) להקל בזה. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ה].

בעלה נתן להם רשות להתיחד (בעל מקצוע הבא לתקן דבר בבית)
יש מי שאומר שאם בעלה נתן לה רשות להתיחד, לא מועיל ההיתר של בעלה בעיר. [חכ"א (שם אות ו)]. ויש מקילים בזה. וכן עיקר. [חזו"א ודובב מישרים (דבר הלכה סי' ז אות ג). וכן הוא לפי הפוסקים הנ"ל החולקים על החכ"א. וגם אלו שהחמירו כהחכ"א בעיקר נקטו כדבריו כשאין ביד בעלה להגיע למקום היחוד. וגם לדעת המחמירים זהו כשהבעל נתן היתר להסגר באופן שיש משום יחוד, אבל בלא"ה אין חשש. שו"ר באג"מ (אה"ע ח"ד סי' סה אות כא) שכתי' שאף לחכ"א אין איסור אלא כשבעלה א"ל לנעול הדלת לזמן ארוך. וכן דעת הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ז הגה ה)].

בעלה סומא
היתר זה מועיל אף כשבעלה סומא. [רד"ל (קידושין שם ד"ה שאני) שמרגיש מה שנעשה בבית. וכן פסק החיד"א (שער יוסף סי' ג) וכן דעת הצי"א (שם פ"ג ד"ה ולההוכחה). דלא כהיעב"ץ (קדושין שם) שמסתפק בזה. וכן יוצא מהחזו"א הנ"ל ודעימיה דכך טבעה שאם בעלה בעיר אינה מורדת בו. ועי' בשמעתא עמיקתא גליונות קפ"ה ורל"א].

בעלה חבוש בבית האסורים
אם בעלה חבוש בבית האסורין, אף שהוא בעיר אם ברור שלא יניחוהו לצאת איזה זמן יש איסור יחוד. [אג"מ (ח"ד סי' סה אות ז). ועי' בדבר הלכה (סי' ז אות יא) שנשאר בזה בצע"ג].

לא דרה עם בעלה מחמת קטטה
אם אינה דרה עם בעלה מחמת קטטה, יש מסתפקים אם יש היתר של בעלה בעיר. [עי' בדבר הלכה (סי' ז אות יא)]. ויש מקילים בזה בפתח סגור ולא נעול. [הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ז הגה כ)]. ולמעשה הכל תלוי לפי ענין הקטטה.

אינם נשואים ע"י חופה וקידושין
אישה נשואה שלא כהלכה י"א שלא שייך בה דין של בעלה בעיר. [צי"א (ח"ו סי' מ פי"ז)]. ויש מקילים בזה. [הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ז הגה יח ונטעי גבריאל פל"ו הגה יז)].

עם מי שלבו גס בה
היתר של בעלה בעיר לא מועיל עם מי שלבו גס בה. [שו"ע (שם)].

מי בכלל גס בה
גס בה פירושו שגדלה עמו או שהיא קרובתו. [שו"ע (סע' ח)]. וכן אם יש לו איזה הכרה ע"י ענייני מסחר המביאים לריבוי דברים וקרבת ידידות. [ערוה"ש (אות ו), שבט הלוי (ח"ה סי' רג אות ג) ודבר הלכה (סי' ז אות טו)]. ועל כן העובדות במשרד ויש קשר עבודה עם העובדים לא מועיל היתר של בעלה בעיר.

עסקו עם הנשים (בקור רופא)
מי שעסקו עם הנשים כגון רופא וכדו'. י"א שדינו קל ממי שלבו גס בה, ומועיל לו היתר של בעלה בעיר. [חיד"א (שער יוסף ססי' א), חקי"ל (אה"ע סי' ט). ודבר הלכה (סי' ו אות ח). אולם אפשר דהחכ"א לא ס"ל כן, דהרי לא הביא כלל הדין של עסקו עם הנשים, רק הביא באות ד' ואות ו' דין גס בה, ומשמע דס"ל דדין עסקו דינו כגס בה וכלול א' בשני]. ומ"מ אם כבר בקרה אצל אותו רופא כמה פעמים, נחשבים כגייסי אהדדי ולא מועיל היתר של בעלה בעיר. [הגרשז"א זצ"ל (נשמ"א שם סוף הגה 3)]. ועי' עוד להלן לענין איסור יחוד בביקור רופא.

עם פרוץ
אף עם פרוץ מועיל היתר של בעלה בעיר. [נשמת כל חי (פלאגי' הובא באוצה"פ) ודבר הלכה (שם אות ו)].

עם עכו"ם
י"א שבמדינה שמענישים על האונס מועיל היתר של בעלה בעיר להתיר יחוד עם עכו"ם. [רדב"ז (ח"ג סי' תפא) ובינ"א (כלל קכו אות עו)]. ואין להקל בזה אלא אם כן בעלה במקום סמוך שיכול לשמוע לה אם תצעק. [חזו"א (עי' דבר הלכה סי' ז אות יד)].

חובה להודיע שבעלה בעיר
הנכנס במקום שיש אישה, אע"פ שהיא יודעת שבעלה בעיר חייבת להקדים ולהודיע לו הדבר, שאם לאו נמצאת מסייעת עוברי עבירה. [הגרשז"א זצ"ל (הסכמה לספר דבר הלכה)].

אשתו בעיר
איש נשוי אף בזמן שאשתו בעיר אסור לו להתיחד. [ב"ש (ס"ק כא - כב) וערוה"ש (שם אות טו)]. אולם אם ידוע לו שבכל רגע עלולה להגיע לאותו מקום אין משום יחוד. [אמרי יושר (ח"ב סי' ט אות ח). וכ"כ בצי"א (ח"ו סי' מ פי"ט)]. וי"א שאף בזה אין להקל אם היחוד הוא בידיעת האשה. [הגרשז"א זצ"ל (נשמת אברהם אה"ע סי' כב ס"ק ד). וכ"ז דלא כהדובב מישרים (סי' כה) שהתיר כשאשתו בעיר. ועי' במהרש"ם (ח"ד סי' קמח ד"ה ומ"ש אם אשתו). ועי' עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ה].

פתח פתוח לרה"ר
במקום שהפתח פתוח לרשות הרבים אין משום ייחוד אף עם עכו"ם ופרוץ (או פרוצה). [שו"ע (סע' ט), פת"ש (שם) ודבר הלכה (סי' ג אותיות יז-יח)]. ואף אם הפתח פתוח לחצר וכדו', שיש שם ג' בנ"א בכלל פ"פ לרשות הרבים הוא. [נחפה בכסף (ח"ב סי' יא) וחיד"א (שער יוסף סי' שיג). ובחכ"א (אות ז) הובא בפת"ש (ס"ק י) מסתפק בזה]. וה"ה אם הוא פתוח למקום שנמצאים א' המצילים מיחוד (כגון אמו, בתו, אשה שבעלה בעיר וכדו'). [חזו"א (דבר הלכה סי' ג אות ב והגה ו)].

גדר פתח פתוח
י"א שאף דלת סגורה ולא נעולה בכלל היתר של פתח פתוח, שירא הוא שמא יכנס אחר שלא ברשות. [ספר היראה (רבינו יונה אות רלז), רשב"א (סי' אלף רנא) ומהרש"ם (ח"ב ססי' עו ד"ה גם). ועי' ברדב"ז (סי' קכא)]. ויש מחמירים בזה. [רע"א (סי' ק מד"ה אולם) ובית מאיר (שו"ת רע"א סי' קא ד"ה מה). ובבית שלמה (ח"א ססי' מח ד"ה ועל, ועיי"ש בד"ה שנית) נשאר בצ"ע. ומהבינ"א (בית הנשים אות יח) משמע להחמיר]. והעיקר כדעה ראשונה. [בנין ציון (ח"א סי' קלח) וחזו"א (דבר הלכה סי' ג אות ו ובהוספות עמ' קפח על סי' ג סע' ב ועמ' ריח על ססע' ה). ועי' אג"מ (ח"ד סי' סה אות ד) דובב מישרים (ח"א סי' ה) וצי"א (ח"ו סי' פי"א)].

קומה עליונה (למקילים לעיל)
אפילו דירה בקומה עליונה הפתוחה לחדר מדרגות וחדר המדרגות פתוח לרה"ר דינה כפתוחה לרה"ר (אם דרך בנ"א לעלות שם). [דבר הלכה (סי' ג אות ו)].

חדר פנימי (למקילים לעיל)
גם אם נמצאים בחדר פנימי אין משום יחוד אם עלולים בנ"א להכנס לשם. [עזר מקודש (על סע' ט) ומהמרש"ם (ח"ב מפתחות אה"ע סי' עו) ודבר הלכה (סי' ג אות ט הגה כד). ועי' חכ"א (שם אות ז) ובנין ציון (סי' קלח)].

כשהדלת נעולה וביד אחרים לפותחה (למקילים לעיל)
אף כשאפשר לפתוח הפתח מבחוץ ע"י מפתח ואותו מפתח נמצא ביד אחרים והם יכולים לפתוח ולהכנס בכל עת שירצו דינו כפ"פ. [דובב מישרים (סי' ה) והחזו"א (דבר הלכה סי' ג אות ג)].

מי שאינו מציל מיחוד
אם הפתח פתוח ממש, אפילו אם אישה עלולה לעבור שם אין משום יחוד. אבל אם הפתח סגור ולא נעול (או אפילו נעול ומפתח בידה) ועלולה להכנס אשה שאינה מצילה מיחוד מועיל כשמירה ביחוד דרבנן (כגון שתי נשים ואיש א'). ואם נמצאים בחדר פנימי אף ביחוד דרבנן אין להקל. [הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ה הגה יב ד"ה והעולה)].

בשעות שאין עוברים ושבים
היתר של פתח פתוח הוא דוקא בשעות שיש עוברים ושבים במקום היחוד. [פת"ש (שם) ודבר הלכה (סי' ג אות יד)]. ומ"מ אם המפתח של הבית ביד אחרים העלולים לבוא אף בשעה מאוחרת מועיל ההיתר של פתח פתוח כמבואר לעיל.

להמנע מיחוד אף במקום שיש פתח פתוח
אע"פ שלהלכה א"צ לפתוח הדלת ממש, מ"מ ראוי להשאיר דלת פתוחה. [עזר מקדש (שם)]. וטוב להמנע אף מיחוד כשהפ"פ. [ספר היראה (שם) הובא במהרש"ם (ח"ב במפתחות סי' עו) ובמנח"י (ח"ד ססי' צו)].

חלון הפתוח לרה"ר
חדר שיש בו חלון הפתוח לרה"ר, אם עומדים במקום שמחוץ רואים אותם אין משום יחוד אף אם הדלת נעולה. [עזר מקדש (שם)]. ואם החלון בגובה שהעומדים בחוץ יכולים לראות על ידי העמדת ספסל, אם מצויים אנשים ובקל להם לעלות דינו כפתח פתוח לרה"ר. [מהרש"ם (ח"ב מפתחות אה"ע סי' עו)]. ואף באופן שהמסתכל שם עלול להתפס כגנב יש מי שאומר שאין משום יחוד. [הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"ה הגה יג)]. והכל לפי הענין.

כשלא רואים דרך החלון את כל החדר
י"א שאף באופן שאם ילכו לצד לא יראו אותם דרך החלון ויהיה איסור יחוד כל זמן שעומדים במקום גלוי אין משום יחוד כי לא חוששים שילכו לשם. [כן צדד הגרשז"א זצ"ל (דבר הלכה הוספות חדשות סי' א עמ' קפה ד"ה אך יש לדון)] ויש אוסרים באופן זה. וכן עיקר. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' סה). ומש"כ דהכי מסתבר הוא ע"פ החזו"א (אה"ע סי' לד ס"ק א) שמבואר שבמקום שיש "מצב" של יחוד חוששים שמא יעשו תחבולות ויבואו לידי יחוד גמור. וכתבנו מזה בשמעתא עמיקתא גליון רל"א. ושו"מ שכ"כ הגרנ"ק שליט"א (פתח הבית פ"ג אות יא יסודות הבית אות ב)].

גס בה
י"א שלא מועיל פתח פתוח לרה"ר עם אישה שלבו גס בה. [ח"מ (ס"ק יג), ב"ש (ס"ק יג) והנוב"י (תנ' סי' יח ד"ה והנה)]. וי"א שמועיל. וכן עיקר. [ט"ז (ס"ק ח) והמגיה בט"ז (שם). וכן מבואר בבינ"א (בית הנשים אות יח). וכן נראה מהפת"ש (ס"ק ט). וכן מוכח מסתימת השו"ע והרמ"א שלא כתי' שאסור בגס בה כמ"ש בענין בעלה בעיר. וכן דעת החיד"א (שער יוסף ססי' ג) להקל. וכן דייק האג"מ (אע"ה ח"ד סי' סה אות ט). ועי' בצי"א (ח"ו סי' מ פכ"ג) בענין זה ובענין האם יוצא ונכנס עדיף מפ"פ].

ביקור רופא
בביקור אצל רופא יש להזהר מאוד משום איסור יחוד. וכל שאחות או חולה או כל אדם אחר יכול כל רגע להכנס לחדר, בין בתפקיד ובין בטעות, אין משום איסור יחוד. [הגרשז"א זצ"ל (נש"א אה"ע סי' כב מס' 3 עמ' רא), דבר הלכה (סי' ג הגה מג ד"ה וכתב) וצי"א (ח"ו סי' מ פי"ב אות י)]. ואם לא עלולים להכנס כלל צריכה לקחת עמה א' מבניה או בעלה. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' סה אות א)]. ומ"מ בכל אופן ראוי תמיד שלא ללכת לבד, אלא בלוית אשה כשרה שתחכה לה שם. [שבט הלוי (ח"ד סי' קסז ועי' עוד בח"ז סי' קצח)]. ולענין היתר דבעלה בעיר כתבנו לעיל.

חובה להודיע שיש פתח פתוח
הנכנס אצל אישה וכדו' אע"פ שהיא יודעת שיש פתח שהוא פתוח לרה"ר, חייבת להודיע לו, שלא תהיה מסייעת ידי עוברי עבירה. [הגרשז"א זצ"ל (הסכמה לספר דבר הלכה)].

שמירה ע"י טלפון או מעגל סגור

קשר טלפוני
קשר טלפוני אינו מועיל למנוע איסור יחוד. [אע"פ ששמירה ע"י שמיעה מהניא שהרי מרגיש מה שנעשה במקום, דומיא דסומא הנ"ל. ויש טביעות דקלא אף לע"ה כמ"ש הישי"ש (פ"ז סי' כו). מ"מ במקום שיש מצב של יחוד ממש חיי' שמא יגרמו לעצמן איסור יחוד כמ"ש בחזו"א (אה"ע סי' לד ס"ק א). והארכנו בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון רל"א].

מעגל סגור
הוראת רבותינו שאין לסמוך על שמירה ע"י מצלמות להנצל מאיסור יחוד.

טרוד במלאכתו

כשטרוד במלאכתו
אע"פ שמצינו היתר באיסורים שהם משום חשש הרהור שאם הוא טרוד במלאכתו אין חשש, [שו"ע (אה"ע סי' כג סע' ג)], מ"מ באיסור יחוד אין היתר זה תקף. ע"כ אפילו בשעה שבעל מקצוע וכדו' עוסק במלאכתו יש משום איסור יחוד. [עי' ברא"ש (שם פ"ג סי' כז), בנשמת כל חי (אה"ע סי' א ד"ה הן אמת) ובצי"א (ח"ו סי' מ פי"ט). וכן פסק הגרשז"א זצ"ל (נשמת אברהם אה"ע סי' כב ס"ק א ד"ה בדיקת). ועי' ברדב"ז (ח"ג סי' תפא), באג"מ (אה"ע ח"ד סי' סה אות א) ובנשמת אברהם (אה"ע סי' כב הגה מס' 3 עמ' רג ד"ה וכתב) בשם הגרשז"א זצ"ל. ועי' בשבט הלוי (ח"ד סי' קסז ד"ה הרי) שמחלק בין "איסור" יחוד ל"מקום" יחוד בזה. והארכנו בשמעתא עמיקתא גליון ל"ה].

כבוד הבריות
כבוד הבריות דוחה איסור דרבנן בקום ועשה במקום בזיון קטן, ואיסור תורה בשב ואל תעשה במקום בזיון גדול. [מ"ב (סי' יג ס"ק טו)].

והנה הנכנס למקום שיש שם אישה נמצא עובר על יחוד בקום ועשה ע"י שהייתו שם. אולם אם נכנס למקום בהיתר, י"א ששהייתו בכלל איסור בשב ואל תעשה. [כן יוצא מהרמב"ם (חו"מ פ"א ה"ג). וכן נקט התומים (סי' כח ס"ק יב ד"ה ועוד תירצו), החו"י (סי' צה ד"ה ואי). וכן דעת הש"ך (יו"ד סי' שעב ס"ק ג)]. וי"א שהיא בכלל איסור בקום ועשה, כי הגיע לשם ע"י הליכה או משום שבידו לסלק מעליו האיסור ואינו עושה כן. [כן מוכח מהחינוך (מצוה יא). וכן נקטו הנוב"י (ק' או"ח סי' לה ד"ה והנה), השאג"א (סי' לב ד"ה אבל מה). וכן דעת הצ"צ (אה"ע סי' צג סוף אות ה) כיון שבידו לסלק האיסור]. ולמעשה אף במקום בזיון גדול אין להקל בדבר. (ומ"מ אם נמצא בבית הכסא וכדו' נראה שבכה"ג יסמוך על נעילת דלת כמבואר להלן). [והטעם להחמיר בכ"ז דיחוד דאו' וספקו לחומרא. אבל ביחוד דרבנן יש מקום לדון בדבר. ואפי' אם נאמר דאיכא באיסור יחוד משום לתא דאביזרייהו דג"ע (עיין מש"כ בזה בגליון רצ"ב), מ"מ בשוא"ת דאינו חייב למסור את נפשו, עיין רמ"א (יו"ד סי' קנז סע' א), כה"ב דוחה, וכן מצאתי במלא הרועים (ערך כה"ב אותיות יג-יד). ועי' עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון ל"ד].

חדרים מחולקים

פנימי שיש בו יציאה דרך החיצון
חדרים זה לפנים מזה ואנשים בחיצון והנשים בפנימי, או אנשים בפנים והנשים בחיצון, חוששין משום יחוד. [קידושין (פא.) ושו"ע (סע' ו)]. י"א שחוששין בזה דוקא אם פירשה אשה אחת לבין האנשים או איש לבין הנשים. [רמב"ם (אס"ב פכ"ב ה"ח) וטשו"ע (סע' ו)]. וי"א דאף כשעדיין לא פירשו יש משום יחוד משום שחוששין שמא יבואו לפרוש ולהתייחד. [רש"י (שם) וח"מ (ס"ק י). וכן נוטה הגר"א (שם). והב"ש (ס"ק יא) הביא דברי שניהם]. וביחוד דרבנן יש לסמוך על המקילין. [בינ"א (שם אות יח). ועי' בב"ח (אות ד וקו"א שם), בדרישה (אות טו) ובחזו"א (אה"ע סי' לד אות א) הטעם שחוששין שמא יגרום מצב ביחוד].

כשהאנשים כשרים
לדעת הסוברים (יעויין לעיל) שבשני אנשים כשרים עם אישה א' אין משום יחוד, דין זה נאמר בפרוצים. ולדעת המחמירים שם מדובר אף בסתם אנשים. [ב"ח (אות ה)].

כשאין החדרים צמודים
דין זה נאמר כשאין לכל חדר יציאה נפרדת לחוץ, אבל אם לכל א' יציאה נפרדת, אין משום יחוד. [חזו"א (שם), קובץ תשובות (ח"א סי' פב ד"ה ואנא לא) והצי"א (ח"ו סי' מ ספ"ז ופ"ח אות א ד"ה וכמו"כ)].

בית מול בית בחצר אחת
אם יש שני חדרים זה כנגד זה הפתוחים לחצר שהדלת שלה נעולה, והאיש בביתו והאשה בבית שכנגדו, לדעת המחמירים לעיל חוששים משום יחוד, ולמקילים אין לחוש. [חכ"א (כלל קכו אות ז ונש"א שם), והביאו בהקובץ תשובות (ח"א סי' פב ד"ה ואנא). ועי' בחזו"א (יו"ד סי' צא אות ד) שאף למקילים לעיל דביחוד אחד ואחת אפשר דיודו דחיי', ונשאר בצ"ע. אלא דשם מיירי כשהוא בפנים והיא בחדר בחוץ, אבל בגוונא דהכא זה כנגד זה י"ל דשרי].

בנין שיש בו הול משותף
בנין שיש בו הול משותף שדרכו נכנס כל אחד לדירתו, אין בו משום יחוד לכל הדעות. [אג"מ (אה"ע סי' סה אות יט). ועי' עוד בצי"א (ח"ו סי' מ פ"ז אות י ושם אות א ד"ה ולפענ"ד) ובמנח"י (ח"ט סי' קמב אות ב)].

חדרים נפרדים בבית אחד
חדרים נפרדים בדירה א' הפתוחים לפרוזדור, יש בהם משום איסור יחוד לכל הדעות אף כשהאישה בחדר א' והאיש בחדר השני. [דבר הלכה (סי' יא אות ז). ועיי"ש שאם הדרך שבני הבית נכנסים לחדרים לא חיי' ליחוד. ועיי"ש עוד בהוספות חדשות לסי' י"א (סע' א ד"ה וזו)].

כשנועל חדרו
אם נמצאים באותו בית בחדרים נפרדים, אם הוא נועל חדרו אפשר שאין משום יחוד. [כן מצדד הדברי מלכיאל (ח"ד ססי' קב) משום שבאופן זה יש "היכר". שו"ר בשלמת חיים (אה"ע סי' צב) שפסק כן. וכן דעת הצי"א (שם פ"ח אות ה). ומהמ"ב (סי' רלט ס"ק ט שעה"צ אות ט) נמי משמע דמהני. אלא שבקובץ תשובות (ח"א סי' פב ד"ה גם נראה לי) כתב דהמ"ב לא נחית לפרט דיני יחוד]. וי"א שלא מועיל שינעל הדלת. וכן עיקר. [ערך שי (סי' כב). וכן פסק בדבר הלכה (ססי' יד הגה כב) ע"פ החזו"א. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ט]. ועיין בסמוך.

כשנועלת חדרה
אם האשה נועלת חדרה יש אומרים שמועיל להנצל מיחוד. [דברי מלכיאל (שם) וערך שי (שם). וכן מוכח במ"ב (סי' רלט ס"ק ט שעה"צ אות ט). וכן דעת החזו"א (דבר הלכה סי' יא אות ו והוספות חדשות שם וסס"י יד הגה כב). ועי' בדבר הלכה (שם) שאפי' באשה פרוצה מהני, אבל לא בגויה]. וי"א שלא מועיל. [אג"מ (אע"ה ח"ד סי' סד אות יט)]. ולמעשה אין להקל בדבר ללא צדדים אחרים להיתרא. [שבט הלוי (ח"ה סי' קכ וח"ב סי' קיא אות ז). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ט].

כשיש בית הכסא משותף באותו בית (למקילין לעיל)
כשיש בית הכסא משותף, אם נצרך לצאת לפרוזדור לאיזה צורך צ"ע אם מותר לעשות כן אף כשממהר לעשותו. [דבר הלכה (שם סוף הגה ח ד"ה וכן סיפר) בשם החזו"א ומ"מ כת' (בדבר הלכה) דצ"ע בדבר כיון שפרטי העובדא אינן ברורים. ובשבט הלוי (ח"ה סי' רב) נטה להחמיר בכה"ג].

מעלית
אין איסור יחוד במעלית, בין אם דלתותיה נפתחות מאליהן כשמגיע לקומה מסוימת ובין אם דלתותיה אינן נפתחות מאליהן אמנם כל מי שרוצה להשתמש בה בידו לפותחן ולהכנס. [הגריש"א זצ"ל (קובץ תשובות ח"ג סי' קפז)]. והדין כן אף עם פרוץ או עכו"ם. [הגריש"א זצ"ל (תורת היחוד פ"א סוף הגה כג) שאין לחוש שיעצרו המעלית כי מסתמא יוודע לעומדים בחוץ פעולתם]. אולם אם המעלית עולה עד קומה גבוהה ביותר ללא אפשרות של אחרים לעוצרה בקומה אחרת יותר משיעור יחוד (5 דקות), אסור. [מנח"י (ח"ד סי' צד). ועי' בשבט הלוי (ח"ג סי' קפב ועי' ח"ב סי' קלא ד"ה בענין איסור) ובצי"א (ח"ו סי' מ קונ' איסורי יחוד פכ"ב)].

מלמדי תינוקות ושומרי טף

איש ללמד תינוקות
מי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות מפני שאמותיהם של הבנים באות לבית הספר ויש משום גירוי היצר, ואם יש לו אשה יכול ללמד תינוקות אפי' אינה עמו בבית הספר אלא היא בביתה והוא מלמד במקומו. [שו"ע (אה"ע סי' כב סע' כ)].

כשהוא נשוי
י"א שאם יש לו אשה רשאי ללמד אפילו אין אשתו עמו בעיר. [מגיד משנה (שם), הב"ש (ס"ק יט) והחכ"א (כלל קכו אות י)]. וי"א דדוקא כשאשתו בעיר שרי. [שו"ע (שם). ועי' ב"י (יו"ד סי' רמה) וב"ח (יו"ד סי' רמה). ועי' בלחם רב (בוטון סי' ד מובא ברע"א שם) ובבאר הגולה (שם)]. והמנהג להקל כדעה ראשונה. [אג"מ (אע"ה ח"ד סי' סה אות יג). ועי' בשבט הלוי (ח"ה סי' רו אות א) ובדבר הלכה (סי' יב אות ג)].

אשה ללמד תינוקות
אשה לא תלמד קטנים מפני אבותיהם שבאים בשביל בניהם ונמצא שמתייחדים עמה. [שו"ע (שם סע' כ). והנה אפשר דהא דחיי' לשמא יבואו להתייחד היינו בחשש איסור יחוד מה"ת, אבל באיסור יחוד דרבנן שמא לא גזרו. וכן משמע בחכ"א (שם אות י) שכתי' וכן אשה א' לא תלמד קטנים. משמע דהחשש הוא דוקא אם איכא מלמדת א' משא"כ בב' דאף אם יבואו לידי יחוד הרי יחוד כזה אינו אלא מדרבנן. וצ"ע].

כשבעלה בעיר
י"א שאם בעלה בעיר מותרת ללמד. [פרישה (אות כו). וכן נקט הח"מ (ס"ק כא) אף אליבא דהשו"ע]. ויש מחמירים. [ט"ז (יו"ד סי' רמה ס"ק ז), ברכ"י (יו"ד שם אות ה) וערוה"ש (יו"ד שם אות כ)]. והעיקר כדעה ראשונה. [אג"מ (שם אות יח). ועי' ביפה ללב (ח"ג יו"ד סי' רמה) שהוכיח שבדרך ארעי שרי בכל גוונא].

המנהג בזמננו
נתפשט המנהג שנשים מלמדות תנוקות בין זכרים ובין נקבות, והנח להם לישראל מוטב שיהו שוגגין, דסוף סוף אפילו תהיינה לבדן בבית יש שם תינוקות גדולים וקטנים ולא מקרי יחוד גמור. [אפי זוטרי (שם ס"ק לב הובא באוצה"פ שם אות ס בהגה)]. ובזמננו מחמת הצורך במורות, כיון שמלמדות במוסדות שיש שם יוצאים ונכנסים אין שייך האיסור. [הגריש"א זצ"ל (הליכות בת ישראל פ"ז הגה מד). ועי' בצי"א (ח"ו סי' מ פכ"ז) ובדבר הלכה (סי' יג אות ד), ועיי"ש האם מהני פ"פ לרה"ר בדין זה, אולם לפי טעם הגזרה לכאורה י"ל דלא מהני פ"פ דהרי חיי' דשמא יבואו למקום יחוד].

מטפלות
גם במטפלות השומרות על טף נהגו להקל, ויש להן על מה שיסמוכו. [עי' בברכ"י (יו"ד סי' רסז סוף אות ז) שכתי' דחז"ל גזרו דלא תלמד אשה סופרים כי אין חכמה לאשה אלא בפלך ואין דרכה של אשה בכך, וכיון דאיכא אנשים מלמדים כאורחייהו הוי גזרה שרוב הצבור יכול לעמוד בה, ע"כ. ואו"כ י"ל דדוקא במלמדת גזרו משום דאיכא אנשים מלמדים, משא"כ במטפלות שעושות מעשה נשים לא שייך לומר דאנשים יעשו במקומן ובכה"ג לא גזרו דהרי רוב הציבור לא יכולים לעמוד בה. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון קי"ח].

זהירות בהלכות יחוד
ראוי לאדם לכוף יצרו בדברים אלה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובדעה נכונה כדי להנצל מאיסור, ויזהר מהיחוד שהוא הגורם הגדול. [רמב"ם (אסו"ב פכ"ב ה"כ)].

שאר דיני צניעות

איסור לא תקרבו
קריבה לעריות אסורה מהתורה ולוקין עליה. [שו"ע (אה"ע סי' כ סע' א) וש"ך (יו"ד סי' קצה ס"ק כ)].

מאיזה גיל יש איסור
י"א שאיסור זה הוא בבת ג' שנים ומעלה. [כן מבואר בב"ש (סי' כא ס"ק יד) לענין קריבה דעריות. וכן מצינו בביאור הלכה (סי' עה ד"ה טפח) לענין הסתכלות. וכן דעת הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש תפילה פ"כ הגה 31) אף אליבא דהחזו"א המובא בסמוך]. וי"א שכל שאין יצר עליהן מחמת קוטנן אין איסור. והוא בערך מגיל שבע. [חזו"א (או"ח סי' טז ס"ק ח ד"ה כתב המ"ב) לענין איסור הסתכלות. ודעת האור לציון (ח"ב פ"ו אות יב) דהמיקל כסברת החזו"א יש לו על מה לסמוך. והגרח"ק שליט"א (דרך שיחה פר' קדושים עמ' שנח) נקט כהחזו"א להקל גם לענין איסור קריבה. ושבעל פה אמר החזו"א שהוא בערך עד גיל שבע].

אב לבתו ואם לבנה
אין איסור זה כולל קריבת האב לבתו והאם לבנה. [שו"ע (שם)]. וכן בת בתו או בת בנו. [ב"ח (אות ה), ח"מ (שם), ב"ש (ס"ק יד), פת"ש (ס"ק ה) וברכ"י (אות ז). ועי' בש"ך (יו"ד סי' שסב ס"ק ג) שה"ה בת בנו. ודעת האג"מ (סי' ס) דבעל נפש יחמיר ע"ע בבת בנו. וצ"ע עליו מהש"ך הנ"ל. ושו"מ שכן הקשה בשערים המצויינים בהלכה (סי' קנב ס"ק טז)], וה"ה לכל יוצאי חלציו. [ב"ח (שם)].

אחותו
אע"פ שאין איסור באחותו, מ"מ אם אחותו גדולה (י"ב שנים) יש להמנע מזה כי הדבר מגונה. [שו"ע (אה"ע ססי' כא), ב"ח (קו"א שם) ופרישה (ס"ק ו). והאג"מ (יו"ד ח"ב סי' קלז עמ' רלא) ביאר שהוא מגונה שלא ירגיל עצמו מזה להקל בשאר עריות. ומ"מ באחותו קטנה (פחות מי"ב שנים) כתב הב"ש (שם ס"ק יד) דשרי. וכ"כ הח"מ (ס"ק יד). וכן דעת הבן איש חי (עוד יוסף חי פ' שופטים אות יח)].

נתינת יד לחצות כביש
ילדה המבקשת שיעבירו אותה כביש, מותר ליתן לה יד. ואף בילדה מעל גיל שבע שרי, אלא שבאופן זה עדיף שיעשה כן על ידי הפסק בגד. [הגרח"ק שליט"א (דרך שיחה פר' קדושים עמ' שנח) בשם החזו"א דכיון שאין זה דרך חיבה. וכן פסק הגרנ"ק שליט"א (חוט שני ח"ג עמ' רפא)]. וכן הדין לענין זקנה הזקוקה לעזרה לחצות כביש וכדו', ומ"מ אם אפשר יעשה ע"י הפסק בגד. [עי' ברמ"א (אה"ע שם סע' ה ויו"ד סי' שצב סע' ב), בדרישה (אות ה) ובנו"כ שם דאע"פ דבשלא כדרך חיבה יש איסור דרבנן, מ"מ במקום שמוכח שאין משום חיבה כלל (דומיא דלצורך רפואה) אין איסור. ושו"מ בעוד יוסף חי (שופטים אות כב ד"ה וכבר) שהוכיח כן מהרמ"א שם. וכן מוכח מהעזר מקדש (אה"ע סי' כ) ובשבט הלוי (ח"ד סי' קסז). ועי' בש. עמיקתא גליון רי"ב].

לצורך רפואה
לצורך רפואה אין איסור אף במקום שאין פקו"נ (פרט לאשתו נדה שמותר רק במקום פקו"נ). [ש"ך (יו"ד סי' קצה ס"ק כ). וכ"כ הפלתי (ססי' קצה) והנוב"י (מ' תנ' סי' קכב). ובדעת הב"י הארכנו בשמעתא עמיקתא גליון רי"ב]. ומ"מ יש להזהר בבקורי רופאי נשים, כי יש בזה חששות מנגיעת עריות שלא לצורך. ועל כן במקום הצורך יש לבחור ברופאת נשים. ואם א"א באשה, או שהאיש הרופא מומחה יותר, אין לאסור. ומ"מ אין לבקר כלל אצל רופא המוחזק בפריצות וחשוד ומפורסם על עריות. ויש ללכת לרופא בזמן הבקורים הקבועים לרבים דשכיחי רבים וזה ממעט החשש וגם אז הוא טרוד בעבודתו, וראוי ללכת בליווי אשה כשרה שתחכה לה שם. [שבט הלוי (ח"ד ססי' קסז וח"ג סי' קפ וקפו)].

איסור הסתכלות
המסתכל אפי' באצבע קטנה ע"מ להנות עובר בלאו דלא תתורו אחרי עיניכם וגו'. [ברכות (יב:) ומ"ב (שם ס"ק ז)]. ומ"מ ראיה בעלמא לפי תומו בלא הנאה שריא אם לא מצד המוסר. ואדם חשוב יש לו ליזהר בכל אופן. ובמקומות שדרכם להיות מכוסים אף ראיה בעלמא אסור. [מ"ב (סי' עה סס"ק ז). ועי' בביאור הלכה (ססי' רכה) וצע"ק].

גיל האיסור
י"א שאיסור ראיה נוהג בקטנה מגיל ג'. [ביאור הלכה (סי' עה ד"ה טפח)]. וי"א שאלו שאין יצר עליהן מחמת קוטנן אין איסור מעיקר הדין, והכל לפי מציאותן וקטנותן של הקטנות. [חזו"א (שם). ועי' באור לציון (ח"ב פ"ו אות יב)]. ולדעה זו האיסור הוא בערך מגיל ז'. [הגרח"ק שליט"א (דרך שיחה פר' קדושים עמ' שנח)]. והמנהג כדעה אחרונה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש תפילה פ"כ הגה 31)].

במקום שאין דרך אחרת
אם מוכרח ללכת דרך מקום שמצויות בו כאלו שאינן מתלבשות בצניעות,, ובע"כ יראה ראיה בעלמא, אם אינו מכוון לראות ולהנות אין איסור. [תורה לשמה (שאלה שצד). והגרנ"ק שליט"א (חוט שני ח"ג עמ' רסד). וכ"ז אם ליכא משום הרהור דלענין זה ליכא היתר דהנאה הבא בע"כ, ונמצא ח"ו עובר על איסור תורה. עי' בע"ז (כ.), בשערי"ת (שם אות לב), בב"ש (סי' כא ס"ק ב) ובחכ"א (כלל קכז אות ב), וכ"כ בחוט שני (ח"ג עמ' רסד). ועי' באג"מ (אה"ע ח"א סי' נו). וע' עוד בשמעתא עמיקתא גליון קי"ד].

קול אשה
אסור לשמוע קול זמר של כל העריות משום קול באשה ערוה. [שו"ע (או"ח סי' עה סע' ג ואה"ע סי' כא סע' א). ומ"ב (שם ס"ק יז). ודעת חיי"א (כלל ד אות ו) המובא במ"ב (סי' עה ס"ק יז) שאין זה אלא מדרבנן. ועי' בשד"ח (כלל ק אות מב)]. ומ"מ קול אמו, בתו או נכדתו מותר לשמוע. [בעל השש"כ (אשי ישראל פנ"ה הגה צח) דלא גרע משאר קרבות דמותרות אצלן. ולענין קול אשתו נדה עיין בפת"ש (סי' קצה ס"ק י) שנשאר בצ"ע. ובערה"ש (אות כג) ובבן איש חי (שנה ב פר' צו סעי' כה) הכריעו לאיסור. ועי' בפרדס רמונים (שם מק"ז ס"ק ח), באג"מ (יו"ד ח"ב סי' עה) ובמשמרת הטהרה (פ"ח אות צא הגה 204) בשם הגריש"א זצ"ל].

קטנה
קטנה שאינה בכלל עריות ולא הגיעה לפירקה, אין איסור לשמוע קול זמר שלה (ומ"מ לא יכוין להנות כדי שלא יבוא לידי הרהור). [מ"ב (שם ס"ק יז)]. וי"א שזה עד גיל י"א שנה. [כן משמע מהמ"ב דעד שלא הגיעו לפרקן שרי. ועי' בשו"ע (יו"ד סי' קצ סע' ב) שמבואר שמי"ב שנים בכלל הגיעו לפירקן הן. אולם באג"מ (או"ח ח"א סי' כו) דמ"מ יש להחמיר מגיל י"א]. וי"א עד כגיל ז'. [כן י"ל לדעת החזו"א הנ"ל וכן דעת הגרח"ק שליט"א (אשי ישראל פנ"ה הגה צט)]. וי"א עד גיל ג'. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פ"כ אות כ)]. והמחמיר בדברים אלו קדוש יאמר לו. [אג"מ (שם). ועי' בדברי יציב (ח"ה סי' לו אות ו)].

אחותו
קול אחותו הקטנה מותרת. [אג"מ (או"ח סי' כו)]. ובאחותו הגדולה ראוי להחמיר. [חזו"א (טהרת בת ישראל). וכן דעת הגרשז"א זצ"ל (הקטן והלכותיו ח"א עמ' 18 אות ד) "חושבני שלא נכון הדבר". ועי' עוד להלן שדעתו להקל בזמרה של זמירות שבת וכדו' יחד עם בני הבית כשאין אנשים זרים. ועי' בארחות רבנו (ח"א אות קעו) ובבירור הלכה (ח"ה או"ח סי' עה)]. ועי' להלן לענין זמירות שבת.

נכרית
אסור לשמוע קול זמר של נכרית אפי' פנויה. [מ"ב (שם ס"ק יז) כי היא בכלל ערוה. ועי' באג"מ (או"ח ח"ד סי' טו אות ב ד"ה עכ"פ) הטעם שהנכרית בכלל ערוה. ועי' באוצר הפוסקים (אה"ע סי' כא על סע' א ס"ק כא אות ג)].

הרבה שרות יחד
אף כשהרבה נשים שרות יחד אסור לשמוע. [שבט הלוי (ח"ה סי' קצז אות ד) והגרנ"ק שליט"א (חוט שני שבת ח"ג על סי' כא אות י)].

בנסיעה לטיול
בנות הנוסעות לטיול וכדומה אע"ג שצריכות להיזהר מלהכשיל את הנהג (יהודי) בשמיעת קול זמר, מ"מ בשעה שעסוק בנהיגה אפשר להקל, משום שהוא טרוד בעבודתו, אבל שלא בשעת הנסיעה אסור. [הגרשז"א זצ"ל (הקטן והלכותיו ח"א עמ' 18 אות ד). ועי' בהליכ"ש (פ"כ אות כ)].

רמקול/טייפ
אפילו קול הנשמע ע"י רמקול או טייפ אסור. [שבט הלוי (ח"ה סי' קצז וח"ג סי' קפא), חלקת יעקב (או"ח סי' ל וח"א סי' קסג), חוט שני (ח"ג עמ' רעא) ואז נדברו (ח"ו סי' סט אות ח). ודעת הגרשז"א זצ"ל (שם פ"כ אות יב ובהגה) דשמיעת קול מתוך הקלטה אין משום ערוה. אלא דאם היא שרה עכשיו, אף שהשמיעה היא ע"י מכשירים חשמליים, חשיב כערוה. ועי' באשרי האיש (פט"ז אות ט) בשם הגריש"א זצ"ל]. ואף כשאינו מכירה. [שבט הלוי (ח"ג סי' קפא). ובאור לציון (ח"ב פ"ו אות יג) מיקל בזה].

בשעת אמירת דברים שבקדושה וזמירות שבת
בשעת אמירת קר"ש ותפלה יש להזהר מקול זמר של אשה אף מאלו שאין איסור בשמיעתן, כגון קטנה, אשתו (אפי' בימי טהרה) ובתו הגדולה. [שלחן שלמה (סי' עה אות ג)]. וה"ה אחותו. [גדר עולם לבעל הח"ח (סי' ח). ועי' עוד לענין קול אחותו]. וי"א שמ"מ מותר לאדם לשיר זמירות שבת יחד עם כל בני ביתו (אשתו, בניו ובנותיו) כשאין אנשים זרים. [הגרשז"א זצ"ל (אשי ישראל פנ"ה הגה קג והליכ"ש תפלה פ"כ אות יא), אבן ישראל (ח"ט סי' סג), תשובות והנהגות (ח"א סי' קלח) ואז נדברו (ח"ט סי' נט). ועי' בטהרת השלחן הובא בסוף ספר פתחי עולם (סי' עה) שמסתפק בבתו ואחותו]. ויש אוסרים בזה. [קובץ תשובות (ח"ג סי' י), הגרח"ק שליט"א (אשי ישראל פנ"ה הגה קג) והגרנ"ק שליט"א (חוט שני שבת ח"ג על סי' כא אות י)].

אנוס על השמיעה
הנמצא בביתו וכדו' ושומע קול אשה ואין בידו לבקש שלא תשיר, אם אינו מכוון להנות (ואין הדבר מביא לידי הרהור) אינו מחויב להתרחק. ומ"מ בע"נ יחמיר ע"ע במקום שאפשר להבדל ובפרט במקום שאין טרחא. [תורה לשמה (שאלה שצד). ומה דמשמע מהמ"ב (סי' עה ס"ק יז) היפך זה היינו כי רצה להתיר אף אמירת דברים שבקדושה]. ובאין ברירה יכול אף לקרות קר"ש, להתפלל וללמוד. וע"ז נא' עת לעשות לה' הפרו תורתך. [חיי"א (כלל ד אות ו) ומ"ב (ס"ק יז)].

חינוך הקטנים
ילדים מגיל ט' צריך להרחיקם מקול זמר של אשה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"כ הגה כ)].

הליכה אחרי אישה

אסור ללכת אחרי אשה בדרך, ואם פגע אשה בשוק רץ ומסלקה לצדדין או לאחריו. [שו"ע (אה"ע סי' כא סע' א). ועי' בברכות (סא.) דאיתא שאין ללכת אף אחרי אשתו. ועי' באוצר הפוסקים (שם ס"ק יג אות יד) בשם עינים למשפט ע"פ רש"י דהיינו משום חשדא וכמ"ש בברכות (מג:) אל יספר עם אשה בשוק אפילו עם אשתו שאין הכל בקיאין בקרובותיו, ורק לת"ח. אולם הרדב"ז (סי' תשע) שאסור משום הרהור. ודעת הגריש"א זצ"ל (משכן ישראל עמ' נא בהגה) שהרדב"ז קאי באשתו נדה, אבל בטהורה אין הדבר אלא גנאי וחסרון דרך ארץ כנ"ל].

במרחק ד' אמות
י"א שאיסור הליכה אחרי אשה הוא דוקא בסמוך לה תוך ד', אמות אבל במרחק גדול מזה אין איסור כי נחשב כרשות בפנ"ע. [בעל ההפלאה (נתיבות לשבת אה"ע סי' כא ס"ק א). וכ"כ התורה לשמה (שאלה שפב) ושכן הוא ע"פ הסוד מהאר"י ז"ל]. וי"א שאיסור זה הוא משום חשש הרהור, אפי' חוץ לד' אמות אסור, ואם הוא מרוחק ממנה שאינו מבחין בהילוכה מותר. ויש לחוש לדעה זו. [רדב"ז (ח"ב סי' תשע). והובא בכנה"ג (אה"ע סי' כא אות ג). וכן בפת"ש (שם ס"ק א) ציין לדבריו].

בבית או בחצר
איסור זה הוא בכל מקום כגון בדרך, בבית, בחצר וכדומה. [תורה לשמה (שאלה שפב). אולם עיין בריי"ף (עיון יעקב תענית כג: ד"ה מ"ט) שכתי' שדוקא בשוק אסור משום שמדקדקת בפסיעותיה].

סומא
י"א איסור זה נוהג אף בסומא. [של"ה (שער האותיות אות ק בהגה) והשער אפרים (רסי' עח)]. ויש חולקים. [כן יוצא לדעת הרדב"ז ודעימיה דלא שייך איסור בכה"ג. וכן הביא בשד"ח (מע' אל"ף אות שב)].

במקום מצוה
אם הוא ממהר לדבר מצוה או לצורך פרנסתו ואם יתעכב יעבור זמן המצוה או יפסיד צורך הפרנסה, יתקע עיניו בקרקע וילך ולא יגביהם מן הקרקע. [רדב"ז (שם). וכן פסק בח"ח (כלל ו באמ"ח אות יד). ועי' במשנה הלכות (שם סי' רכז) דצורך פרנסה צורך מצוה מקרי, ומיהו אם יכול לצאת בשעה שאינן נמצאות בשוק צריך לעשות כן].

האיסור בזמננו
איסור זה קיים גם היום אע"פ שיש הרבה נשים ברחובות. [הגריש"א זצ"ל (אשרי האיש פט"ז אות יט). וכן נקט המשנה הלכות (ח"ה סי' רכו). ודעת הגריש"א זצ"ל דהיכן דא"א עדיף שילך אחרי אשתו ולא אחרי אשה אחרת, וכן מבואר במהרש"א (תענית כג: ד"ה מ"ט) ובעיון יעקב (חידושין תענית כג: ד"ה משום)]. ואע"פ שאם יעקוף אשה אחת יפגע באחרת, מ"מ יש להקפיד בזה. [הגרנ"ק שליט"א (ח"ג ענינים שונים עמ' רסח) משום שהיצר תקיף טפי אם הולך אחרי אותה אשה זמן ממושך, ע"כ. וכ"כ במשנה הלכות (שם סי' רכז ד"ה והנה) דאין היתר בזה אף בזמנינו]. ומ"מ במקום מצוה או שצריך לעשות כן מצד הנימוס יש להקל בזמננו. [מנח"ש (ח"א סי' צא אות כג) ע"פ הלקט יושר (יו"ד עמ' 37 אות שעו), עיי"ש טעמו. וכבר מבואר במהרש"א (תענית כג: ד"ה מ"ט) דהיכן דאיכא משום דרך ארץ לא חיי' לאיסור להליכה אחרי אשתו, ושם איירי אף בזמן הש"ס. ועי' עוד בזה בצי"א (ח"ט סי' נ אות ג). וע' עוד בשמעתא עמיקתא גליון ק"ה].

ישיבה או עמידה אחרי אשה
מעיקר הדין אין איסור בישיבה אחרי אישה. [כן יוצא לפי טעמו של הרדב"ז הנ"ל. ואף החולקים י"ל שיודו לזה, שכן משמע מהש"ס ברכות (שם). וכן דעת הגריש"א זצ"ל (הערות קידושין פא. ד"ה דל, ואשרי האיש פט"ז אות יט), וכ"כ האג"מ (אע"ה ח"ב סי' יד ד"ה וכן ליכא) והשלמת חיים (אה"ע סי' יב)]. ויש מחמירים בזה. [בחוט שני (ח"ג עמ' רסט) כתי' בשם החזו"א דאסור לשבת אחרי אישה וחמיר מלשבת בספסל לידה. ובשבט הלוי (ח"ד סי' קלו ד"ה איני) כתב שלשבת בצידה אסור. ועי' עוד באז נדברו (ח"ו סי' סט אות ו)].

© שמעתא עמיקתא – להפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM